

ISÄTIETOA

Opas isyydestä ja sen merkityksestä, työn ja perheen yhteensovittamisesta sekä isien kohtaamisesta lapsiperheiden palveluissa

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö
Opinnäytetyö AMK
Syksy 2013
Milla Kekkonen
Johanna Lilja
Karoliina Nieminen

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

KEKKONEN, MILLA;
LILJA, JOHANNA;
NIEMINEN, KAROLIINA:

Isätietoa

Opas isyydestä ja sen merkityksestä, työn ja perheen yhteensovittamisesta sekä isien kohtaamisesta lapsiperheiden palveluissa

Sosiaalipedagogisen lapsi- ja nuorisotyön opinnäytetyö, 46 sivua, 7 liitesivua

Syksy 2013

TIIVISTELMÄ

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen, ja sen tuotoksena on tehty Isätietoa-opas. Opinnäytetyön tavoitteena oli tehdä isyys-aiheinen opas sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille ja kaikille isä-aiheisista teemoista kiinnostuneille. Oppaan tarkoituksena on tarjota tietoa isyydestä ja sen merkityksestä, työn ja perheen yhteensovittamisesta sekä isien kohtaamisesta lapsiperheiden palveluissa sosiaali- ja terveysalalla, sekä saada oppaan lukijat pohtimaan isyyttä ja miten isyyttä tulisi kohdata. Tarkoituksena on myös tarjota konkreettisia työvälineitä isien kohtaamiseen. Opinnäytetyön toimeksiantaja on valtakunnallinen Isänä työelämässä -projekti.

Isyyden muutos osallistuvammaksi luo tarvetta isyyden laaja-alaisempaan ja tarkempaan huomioimiseen. Vastaavanlaista opasta ei ole aiemmin tehty. Oppaassa on arvokasta asiantuntijoiden ja tutkijoiden tuottamaa tietoa, jota ei ole aiemmin koottu yhteen julkaisuun.

Opinnäytetyön teoriakappaleet ovat isyys, isyyden arki, työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen ja isien kohtaaminen sosiaali- ja terveysalalla. Tässä opinnäytetyön raportissa kerrotaan Isätietoa-oppaasta, sen suunnittelusta ja toteutuksesta. Lopussa on pohdinta- sekä arviointiosiot, joissa pohditaan ja arvioidaan opinnäytetyötä ja toteutettua opasta.

Asiasanat: isyys, kiintymyssuhteet, opinnäytteet, perhevapaat, sukupuolisensitiivisyys, työkuulttuuri, varhainen vuorovaikutus

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

KEKKONEN, MILLA;
LILJA, JOHANNA;
NIEMINEN, KAROLIINA:

Isätieto
The Guide concerning Fatherhood, Significance of Fatherhood, Coordination of Work and Family and the Encounter between Fathers and the Professionals of Social and Health Care Services.

Bachelor's Thesis in Social Pedagogy for Work with Children and Young People
46 pages, 7 pages of appendices

Autumn 2013

ABSTRACT

This thesis is functional and its production is Isätieto -guide. The aim of the thesis was to produce a guide concerning fatherhood for the professionals of Social and Health Care Services and for all who are interested in the subject. The purpose of the guide is to provide information concerning fatherhood, significance of fatherhood, coordination of work and family and the encounter between fathers and the professionals of Social and Health Care services and to get readers to reflect on fatherhood and how it should be encountered. The purpose of the guide is also to provide concrete tools to cooperate with fathers. The thesis client on this thesis was national Working Father -project.

The change of fatherhood into more participated and more committed creates a demand for more comprehensive and more detailed consideration of fatherhood. A similar guide has not been done before. In the guide there is valuable information that has been created and produced by specialists and researchers. The information produced by the guide has not previously been gathered in one publication.

The theoretical part of this thesis is formed of chapters fatherhood, everyday life of fathers, coordination of work and family and the encounter between fathers and the professionals of Social and Health Care services. This thesis report contains information about Isätieto -guide and its designing and implementing. In the end of the report there is conclusion and evaluation of the thesis and the guide.

Keywords: fatherhood, affectional bonds, thesis, parental leave, gender sensitivity, working life, work culture, early interaction

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	2
2.1	Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus	2
2.2	Toiminnallinen opinnäytetyö	2
2.3	Isänä työelämässä -projekti	3
3	ISÄNÄ PERHEESSÄ	5
3.1	Muuttuva isyys ja isäkuvan muodostuminen	5
3.2	Kiintymyssuhteet ja varhainen vuorovaikutus	7
3.3	Osallistuvan isän rooli ja merkitys	10
3.4	Raskausaika ja parisuhde	12
3.5	Isän masennus	15
4	ISÄNÄ TYÖELÄMÄSSÄ	17
4.1	Ajankäyttö ja vastuunjako pikkulapsiperheissä	17
4.2	Perhevapaat ja niiden käyttö	18
4.3	Isien perhevapaavalintoja selittävät tekijät	20
4.4	Isyyden ja työelämän yhteensovittaminen	21
4.5	Perhe- ja isäystävällinen työkuulttuuri	22
5	ISÄNÄ SOSIAALI- JA TERVEYSALAN PALVELUISSA	24
5.1	Isien ja ammattilaisten kohtaaminen	24
5.2	Sukupuolisensitiivinen työote	25
6	ISÄTIETOA-OPPAAN TOTEUTUSPROSESSI	26
6.1	Opinnäytetyöprosessin yhteistyötahot ja aloitus	26
6.2	Isätietoa-oppaan aihealueet	27
6.3	Isätietoa-oppaan työmenetelmät ja isä-erityisyys	29
6.4	Isätietoa-oppaasta pois jääneet aihealueet ja työmenetelmät	31
6.5	Opinnäytetyön tiedonhankinta ja -käsittely	31
7	ARVIOINTI JA TOIMEKSIANTAJAN PALAUTE	33
8	POHDINTA	36
8.1	Pohdintaa isyydestä	36
8.2	Pohdintaa opinnäytetyöprosessista	37
8.3	Jatkotutkimusehdotukset	38

LÄHTEET

39

LIITTEET

47

1 JOHDANTO

Perhepolitiikkaa on viime vuosina pyritty kehittämään niin, että työn ja perheen yhteensovittaminen olisi mahdollisimman joustavaa esimerkiksi vanhempainvapaiden avulla. Vanhempainvapaiden alkuperäisenä tavoitteena on ollut tukea äitejä ja äitiyttä. Äitiysvapaan lisäksi kehitetyiden isyys- ja vanhempainvapaan tavoitteena on isän ja lapsen välisen suhteen kehittäminen ja molempien vanhempien osallistuminen lapsen hoitoon. Suomessa vanhempainvapaan pituus on kansainvälistä keskitasoa, mutta äitien osuus vanhempainvapaista on peräti 92 prosenttia. (Lammi-Taskula 2013, Sosiaali- ja terveysministeriö 2011, 14–15.)

Isiä pyritään osallistamaan lapsen hoitoon lapsen syntymästä lähtien ja käyttämään lapsiperheiden palveluita tasavertaisena vanhempana äitien rinnalla. Isien vahvempi osallistuminen perheen arkeen luo osaltaan haasteita työn ja perheen yhteensovittamiselle ja haastaa näin myös lapsiperheiden palveluita muuttumaan entistä isäystävällisemmiksi. Isiä tukemalla vahvistetaan myönteisiä kokemuksia isyydestä sekä parannetaan koko perheen hyvinvointia.

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tuotos on Isätietoa-opas, joka tehdään yhteistyössä toimeksiantajan, Isänä työelämässä -projektin kanssa. Oppaan tarkoituksena on tarjota tietoa isyydestä ja sen merkityksestä, työn ja perheen yhteensovittamisesta sekä isien kohtaamisesta lapsiperheiden palveluissa sosiaali- ja terveysalalla. Lisäksi oppaan tarkoituksena on saada lukijoita pohtimaan työskentelytapojaan, arvojaan ja asenteitaan sekä tarjota konkreettisia työvälineitä ja isä-erityistä tietoa työn tueksi.

Oppaassa on arvokasta asiantuntijoiden ja tutkijoiden tuottamaa tietoa, jota ei ole aiemmin koottu yhteen julkaisuun. Opinnäytetyötä tehdessä vaikutti monesti siltä, että isä-aiheista tutkittua tietoa on saatavilla suhteellisen vähän. Mykkäsen ja Aallon (2010) selvitys kuitenkin osoittaa, että isyyttä on tutkittu kymmenen viime vuoden aikana Suomessa paljon ja monipuolisesti. Julkinen isyyskeskustelu ja isyyspolitiikka ovat vaikuttaneet isyystutkimuksen suosioon. Suosiostaan huolimatta isyystutkimukset eivät ole vuoropuhelussa keskenään, eikä isyystutkimukselle ole rakentunut omaa tutkimusperinnettään. (Mykkänen & Aalto 2010, 10.)

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyön tavoitteena on tehdä käytännöllinen ja helppolukuinen opas lapsiperheiden parissa työskenteleville sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille sekä kaikille Isätietoa-oppaan teemoista kiinnostuneille. Tavoitteena on tuottaa opas, joka tarjoaa tietoa isyydestä ja sen merkityksestä, työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisesta sekä välineitä isien ja lapsiperheiden kohtaamiseen ja tukemiseen sosiaali- ja terveysalalla.

Opinnäytetyön tarkoituksena on saada oppaan lukijat pohtimaan isyyttä ja miten isyyttä tulisi kohdata. Tarkoituksena on vaikuttaa lukijoiden asenteisiin niin, että asenteet muuttuisivat entistä isä-ystävällisemmiksi ja ymmärrys isyyden merkityksestä työ- ja perhe-elämässä lisääntyisi. Vastaavanlaista opasta ei ole aiemmin tehty, ja isyyden muutos osallistuvammaksi luo tarvetta isyyden laaja-alaisempaan ja tarkempaan huomioimiseen.

2.2 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallisen opinnäytetyön lopputuotoksena on aina jokin tuote tai tuotos kuten opas. Toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyvät toiminnallisuus, teoreettisuus, tutkimuksellisuus ja raportointi. Toiminnallisuuteen liittyy ammatillinen taito ja teoreettisuuteen ammatillinen tieto, jotka yhdistyvät opinnäytetyössä. Tutkimuksellisuus on tutkimuksen tekoa tai tutkivaa tekemistä, ja raportoinnissa tulee esille ammatillinen viestintätaito. Raportointi etenee tietyn rakenteen mukaisesti, se noudattaa asiatyylä tieteellisen kirjoittamisen periaatteilla ja pyrkii keskustelemaan otteeseen lähteiden, tuotoksen, kohderyhmän ja omien näkemysten välillä. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9, 79.)

Toiminnallisessa opinnäytetyössä, kuten oppaassa, kirjoitetaan erityyppistä tekstiä raporttiin ja itse tuotokseen. Raportissa selostetaan opinnäytetyöprosessia, ja oppaassa teksti on suunnattu sen käyttäjäryhmälle. (Vilkkä & Airaksinen, 2003, 65.) Isätietoa-oppaassa kohderyhmänä ovat isien kanssa työskentelevät sosiaali- ja

terveysalan ammattilaiset sekä kaikki oppaan aiheista kiinnostuneet, ja oppaan sisältöä laatiessa pyrittiin puhuttelemaan lukijaa.

Toiminnallisessa opinnäytetyössä kyselyjä voidaan käyttää esimerkiksi silloin, kun halutaan selvittää kohderyhmää tai sen tarpeita. Toiminnallisessa opinnäytetyössä kyselyiden tuloksia ei tarvitse analysoida niin perusteellisesti kuin tutkimuksellisessa opinnäytetyössä. (Vilkkä & Airaksinen, 2003, 57, 58.) Tässä opinnäytetyössä tehdään kysely, jonka tarkoituksena on rajata oppaaseen tulevia teemoja. Kyselyn tuloksia käytetään tukena oppaan sisältöjen suunnittelussa ja oppaasta pyritään tekemään palautteen tyylinen.

2.3 Isänä työelämässä -projekti

Opinnäytetyön toimeksiantajana on Isänä työelämässä -projekti, jonka tavoitteena on isä-ystävällisen työkuulttuurin edistäminen ja tietoisuuden lisääminen työn ja perheen yhteensovittamisen mahdollisuuksista. Projekti on osa Sosiaali- ja terveysministeriön Tasa-arvoa työelämään – yhdenvertaisuutta yhteiskuntaan - kehittämisohjelmaa. Projekti on Euroopan sosiaalirahaston tuella rahoitettu. Projektin toteuttajina toimivat Lahden ammattikorkeakoulu ja Miessakit ry. (Lahden ammattikorkeakoulu 2013.) Toimeksiantajan yhteyshenkilöitä toimivat Markus Forsell, Tiina Holappa-Lehtinen ja Katja Varjos.

Isänä työelämässä -projektin keskeisiä sisältöjä ovat:

- työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisen tukeminen, kehittäminen ja merkitys perheen hyvinvoinnille
- perhevapaiden käyttö ja mahdollisuudet
- perhevapaisiin liittyvä lainsäädäntö
- sukupuolten tasa-arvo
- äitiyden ja isyyden muutokset yhteiskunnassa
- lasten ja perheiden yhdenvertaisuuden edistäminen
- varhaisten vuorovaikutussuhteiden merkitys lapsuudessa
- isän rooli lapsen kehityksessä.

Projektin kohderyhmänä ovat isät ja tulevat isät, työnantajat, lapsiperheiden kanssa työskentelevät ammattilaiset ja kaikki aiheesta kiinnostuneet. Isänä työelämässä –projekti on järjestänyt sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille koulutuksia, jotka käsittelevät projektin teemoja. (Lahden ammattikorkeakoulu 2013.)

3 ISÄNÄ PERHEESSÄ

3.1 Muuttuva isyys ja isäkuvan muodostuminen

Perherakenteiden muutosten myötä isä on monenlaisia, kuten ydinperheen isä, uusperheen isä, yksinhuoltaja-isiä, adoptio-isiä ja sijais-isiä. Isyys voidaan jakaa neljään erilaiseen isyyteen; biologiseen, juridiseen, sosiaaliseen ja psykologiseen isyyteen. (Huttunen 2001, 60–62.) Biologinen isyys tarkoittaa lapsen ja isän välistä biologista, perinnöllistä suhdetta. Biologinen isä on mies, joka on siittänyt lapsen luonnonmenetelmällä tai keinohedelmöityksellä, eli lapsen geneettisestä perimästä puolet on häneltä. (Huttunen 2001, 58–60.) Biologinen side ei ole kuitenkaan riittävä ehto isyyden toteutumiselle (Kyrönlampi-Kylmänen 2010).

Juridisella isyydellä tarkoitetaan isää, jolla on laillisia oikeuksia ja velvollisuuksia lapseen. Juridisen isän asema voidaan saavuttaa kolmella tavalla: avioliiton isyysolettaman, isyyden tunnustamisen tai vahvistamisen sekä adoption nojalla. (Huttunen 2001, 60–62; Isyyslaki 700/1975, 2-3§.) Sosiaalinen isyys tarkoittaa isää, joka asuu yhdessä lapsen kanssa ja joka jakaa arkea hänen kanssaan. Sosiaalisen isyyden syntyminen edellyttää, että mies viettää lapsen kanssa yhteistä aikaa ja tekee asioita yhdessä hänen kanssaan. (Huttunen 2001, 62–63.) Sosiaalinen isä ei ole välttämättä lapsen biologinen tai juridinenkaan isä, vaan esimerkiksi uusperheen isä, jolla käytännössä on toisen vanhemman asema perheessä. (Huttunen 2011.) Psykologinen isyys puolestaan tarkoittaa isän ja lapsen välille muodostunutta tunnepohjaista suhdetta, jolla tarkoitetaan yhteenkuuluvuuden tunnetta ja henkistä yhteyttä, sekä turvallista kiintymyssuhdetta isän ja lapsen välillä. Psykologista isyyttä määrittää ensisijaisesti se, ketä lapsi pitää isänään. (Huttunen 2001, 64-65.)

Isyys on muuttunut yhä enemmän kohti tasavertaista, osallistuvaa vanhemmuutta. Yhteiskunnallisten muutosten ja perherakenteiden muuttumisen myötä perinteinen isyys on viime vuosikymmenten aikana kokenut suuria muutoksia. Aikaisemmin isyyden perinteinen tehtävä perheessä oli toimia lähinnä perheen päänä ja taloudellisen vastuun kantajana. (Huttunen 2001, 149, 150, 153.) Isä saattoi jäädä lapsille etäiseksi, vaikka kuuluikin olennaisesti perheeseen. Isien perinteinen rooli

alkoi muuttua, ja 1940–1950-luvulla isät alkoivat olla lastensa leikkisiä kavereita. (Sinkkonen 2003, 261.)

Myöhemmin 1970-luvulla alettiin puhua avustavasta isyydestä, jolloin isät toimivat lähinnä äidin apulaisina toimien tämän ohjeiden mukaisesti. Avustava isyys oli perinteistä isyyttä läsnä olevampaa ja toimi pohjana osallistuvan isyyden kehittymiselle. 1980-luvulta lähtien isät ovat olleet jatkuvasti osallistuvampia, mikä näkyy isyyteen sitoutumisena ja vastuunottamisena lapseen liittyvissä asioissa. Hoivaavasta isyydestä alettiin keskustella 1990-luvun alkupuolella. (Huttunen 2001, 165, 168–169, 171.)

Hoivaava isä on sitoutunut vanhemmuuteen, hän on aidosti kiinnostunut lapsistaan ja heidän hyvinvoinnistaan sekä arvostaa kotona tehtävää työtä. Jaettu vanhemmuus on hoivaavan isyyden edellytys, ja toimii hoiva-isyyden perustana. Tällöin vanhemmuuden ei nähdä jakaantuvan erillisiin äidin ja isän rooleihin, vaan vanhempien erilaisuus syntyy arjen tavallisissa vuorovaikutustilanteissa. (Huttunen 2001, 174, 179.)

Psyykinen ja fyysinen läheisyys onkin uuden isyyden ominaispiirre, joka ei kuulunut perinteiseen isyyteen (Jämsä 2010a, 33–34). Isyyden muutosta ja isien halua sitoutua osallistuvaan vanhemmuuteen voidaan pitää merkittävänä, sillä isyys on merkityksellistä lapsen, koko perheen ja miehen hyvinvoinnin kannalta. Tutkimuksen mukaan isät haluaisivat sitoutua nykyistä enemmän lapsen hoitoon ja olla lapsensa kanssa. (Halme 2009, 118; Peitsalo 2013.)

Omalta isältä saatu malli ei ole ainoa isyyden malli, vaikka monet isät peilaavatkin isyyttään juuri omalta isältä saamaansa malliin. Isyyden mallina voivat toimia yhtä lailla sukulaiset kuin ystävätkin. Samoin yhteiskunnallinen keskustelu isyydestä ja ajan henki ohjaavat osaltaan isänä olemisen tapaa. Omalta isältä saatu malli voi olla isän malli positiivisessa mielessä, mutta toisaalta myös sillä tavoin, että isä haluaa toimia ja tehdä tiettyjä asioita aivan toisella tavoin omien lastensa kanssa. (Rankinen 2010, 89–93.)

Kuvio 1. Isäkuvan muodostuminen (Peitsalo 2013)

Kuviossa 1 on esitetty tekijöitä, jotka vaikuttavat isäkuvan muodostumiseen. Isäkuva, eli käsitystä isyydestä, voidaan tarkastella yhteiskunnallisen, yhteisöllisen ja yksilöllisen jaottelun kautta. Nämä kaikki tasot vaikuttavat toisiinsa ja muodostavat yhdessä sen hetkisen yleisen käsityksen isyydestä. Yhteiskunnallisen tason isäkuvaan vaikuttavat erilaisten yhteisöjen ja yksilöiden asenteet ja toiminta sekä globaalit ilmiöt. Yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset, kuten muutokset miesten mahdollisuudessa olla kotona lasten kanssa, vaikuttavat osaltaan siihen, miten isyyttä ymmärretään ja kuinka sitä yhteiskunnan taholta mahdollistetaan. Myös poliittisessa päätöksenteossa ja mediassa tuotetaan yhteiskunnallista näkemystä isyydestä sekä sen merkityksellisyydestä. Samat tekijät vaikuttavat myös yhteisöjen ja yksilöiden käsityksiin isyydestä. (Peitsalo 2013.)

3.2 Kiintymyssuhteet ja varhainen vuorovaikutus

John Bowlbyn 1970-luvulla luoma kiintymyssuhdeteoria kuvaa ihmisen varhaisen ihmisuhteiden vaikutusta myöhempään elämään ja kehitykseen sekä korostaa

pysyvien ihmissuhteiden tärkeyttä pienen lapsen elämässä (Sinkkonen & Kalland 2001, 7–8). On tärkeää, että vanhemmat huomioivat lapsen reaktiot ja tarpeet ja osaavat tulkita niitä (Bowlby 2005, 25). Halmeen (2009, 114) tutkimuksessa kävi ilmi, että “neljänneksellä isistä oli vaikeuksia tuntea emotionaalista läheisyyttä lapseen tai vaikeuksia tulkita lapsen tunteita ja tarpeita asianmukaisesti”. Bowlbyn (2005, 25, 125) mukaan pienet lapset ovat aikuisia tarkempia aistimaan sanatonta viestintää vuorovaikutuksessa, ja lapsuuden kokemukset vaikuttavat myöhempien suhteiden muodostumiseen ja pysyvyyteen elämässä.

Vanhemman ja lapsen välisessä varhaisessa vuorovaikutuksessa lapsi oppii vanhemmaltaan ja vanhempi lapseltaan. Eri itkun sävyt opettavat vanhempaa tietämään mitä lapsi kulloinkin tarvitsee, ja lapsi puolestaan aistii vanhempansa eleistä ja ilmeistä, kosketuksesta ja äänestä vanhemman tunnetiloja. Ei ole yhtä tiettyä lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutuksen kaavaa, vaan jokainen vuorovaikutussuhde vanhemman ja lapsen välillä on ainutlaatuinen. Omat kokemukset lapsuusajan varhaisesta vuorovaikutuksesta aktivoituvat usein vanhemmaksi tulon myötä. Jokaisessa vanhemmassa voi herätä myös negatiivisia kokemuksia varhaisesta vuorovaikutuksesta. Näiden tuntemusten kohtaaminen voi olla voimakas ja pelottavakin kokemus, mutta ne eivät tarkoita sitä, ettei vanhempi voi luoda ehjää ja hyvää vuorovaikutussuhdetta omaan lapseensa. (Siltala 2003, 16–18.)

Kiintymyssuhteet vaikuttavat lapsen sosiaaliseen, emotionaaliseen ja kognitiiviseen kehitykseen. Vuorovaikutusmallit voivat periytyä sukupolvelta toiselle. Esimerkiksi lasten fyysinen kuritus ja peloille nauraminen ovat niin sanottuja perinteisiä suomalaisia kasvatuspiirteitä, jotka voivat siirtyä vanhemman lapsuudesta omaan vanhemmuuteen. (Rusanen 2011, 57, 70.) Sensitiivisyys on olennaisin tekijä turvallisen kiintymyssuhteen kehittymiselle. Sillä tarkoitetaan vanhemman kykyä reagoida lapsen viesteihin nopeasti, johdonmukaisesti ja asianmukaisesti (Pajulo 2004). Sensitiivinen vuorovaikutus ei ole sidoksissa sukupuoleen, ja miehet kykenevät sensitiiviseen vuorovaikutukseen vauvojen kanssa (Sinkkonen 2008, 87,97). Vanhemman kyky toimia sensitiivisesti on riippuvainen isän tai äidin kyvystä pohtia ja ymmärtää oman itsensä sekä lapsensa käyttäytymisen takana olevia mielentiloja (Pajulo 2004).

Hyvä vanhemmuus ei vaadi täydellisyyttä ja negatiivisia tunteita tulee väkisinkin näytettyä lapselle. Tämä ei aiheuta vahinkoa lapsen kehitykselle, mikäli suhde vanhempiin on muuten kunnossa. (Bowlby 2005, 23.) Negatiivisten tunteiden näyttämisen voidaan katsoa olevan myös hyödyllistä, sillä näin lapsi oppii, että tunteet ovat sallittuja eivätkä vaarallisia tai ylitsepääsemättömiä (Kalliomaa 2010, 103).

Koonti erilaisista kiintymyssuhteista Rusasen (2011, 63–69, 77) sekä Hautamäen (2011, 36–37) mukaan:

Turvallinen kiintymysmalli

- Vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus on monipuolista.
- Vanhempi vastaa lapsen viesteihin sensitiivisesti.
- Vanhempi on lapsen turva, lapsi hakee tarvittaessa turvaa vanhemmalta.
- Lapsi uskaltaa näyttää kaikkia tunteitaan.
- Lapsen kannustaminen on tärkeää, ja se vaikuttaa lapsen sosiaaliseen kehitykseen.

Turvattomat kiintymysmallit

Välttelevä kiintymysmalli

- Lapsi ei saa aikuiselta turvaa, jolloin lapsi ei enää näytä voimakkaita negatiivisia tunteitaan vaikka hädän olo olisi suuri.
- Lapsi ei saa tarpeeksi vastakaikua aloitteisiinsa, jolloin lapsi ottaa etäisyyttä vanhempiin ja pyrkii selviytymään enemmän yksin.

Ristiriitainen kiintymysmalli

- Vanhempi reagoi epäjohdonmukaisesti pienen lapsen hätään, jolloin lapsi hämmentyy vaikeasti ennakoitavasta vuorovaikutuksesta.
- Epäjohdonmukaisuuden seurauksena lapsi voi alkaa liioitella tunteitaan saadakseen tukea, olla passiivinen tai riippuvainen vanhemmistaan.

Jäsentymättömästi turvaton lapsi

- Vanhempi on samaan aikaan turvallinen ja pelottava.

- Jäsentymättömyys voi näkyä monin tavoin lapsen käytöksessä ja mielen tasolla.

Kontrolloivasti turvaton lapsi

- Lapsi kontrolloi vanhempiaan käytöksellään.

3.3 Osallistuvan isän rooli ja merkitys

Isän rooli lapsen elämässä poikkeaa äidin hoivaavasta roolista, ja isyyden tukemisessa tulisi katsoa isyyttä ainutlaatuisena ja merkittävänä osana lapsen elämää. Tosin vanhempien roolit eivät ole aina täysin yksiselitteisiä, ja perheissä roolit voivat asettua toisinkin päin. Isällä on myös merkittävä rooli lapsen aggressioiden käsittelykyvyn muodostumisessa. Isän läsnäolo ja lapsen tukeminen rohkaisevat lasta tutkimaan ympäröivää maailmaa ja suhtautumaan avoimesti uusiin asioihin. Isällä on siis merkittävä rooli lapsen kognitiivisen kehityksen kannalta. (Sinkkonen 2011, 119–124.)

Lambin (2010) mukaan tutkimukset osoittavat isän keskittyvän enemmän lasten kanssa toimintaan ja leikkimiseen, kun taas äidit keskittyvät enemmän hoivaan ja huolenpitoon. Tosin Lamb painottaa sitä, että tämän kaltaiset tutkimustulokset voivat olla osittain vääristyneitä, ja antavat isyydestä stereotyyppisen ja yksiuolotteisen kuvan, ja tutkimuksia isän toiminnallisuudesta lasten kanssa tulisikin tarkastella laajemmasta näkökulmasta. (Lamb 2010, 3.)

Daniel Paquette (Rusasen 2011, 174 mukaan) uskoo isän ja äidin selkeän roolijonon olevan lapsen etu. Vanhempien eri roolit täydentävät toisiaan eikä lapsi välttämättä tarvitse niin sanotusti kahta saman roolin vanhempaa. Modernit tasa-arvon suuntauokset pyrkivät kuitenkin tasoittamaan naisen ja miehen rooleja, ja Rusanen (2011, 175) pohtiikin, missä määrin lapsen tarpeet on huomioitu näiden pyrkimysten suhteen. Lamb (2010, 7–8) puolestaan arvioi kahden erilaisen vanhemman tukevan lapsen kognitiivista kehitystä.

Osallistuva isyys ilmenee entistä vahvempana kiintymyksenä ja vuorovaikutuksena sekä läsnäolona lapsen kanssa. Osallistuva isä on erityisesti lapsen etu, mutta isän sitoutumisella on useita positiivisia vaikutuksia koko perheeseen. (Halme

2013; Holmström 2011.) Sitoutunut isyys on päivittäistä vuorovaikutusta lapsen kanssa, vastuun ottamista lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä sekä isän kokonaisvaltaista läsnäoloa lapsen elämässä (Holmström 2012a). Sitoutunut isä on parhaimmillaan emotionaalisesti läheinen, tukea antava toinen vanhempi, joka täyttää lapsen psyykkiset ja fyysiset tarpeet (Mykkänen 2012). Isyys voi olla osallistuvaa, vaikka isä ja lapsi eivät asuisi samassa osoitteessa (Holmström 2012b). Tutkimuksissa isän osallisuudesta ilmenee, että isät ovat todennäköisemmin osallistuvia mikäli sekä isä että äiti haluavat sitä. Mikäli isä ei ole vapaaehtoisesti osallistuva, vaan esimerkiksi työttömyyden vuoksi kotona lapsen kanssa, osallistuvan isän merkitys ei ole niin voimakas. (Lamb 2010, 8.)

Seuraavissa kolmessa luettelossa on esitetty muutamia merkityksiä, joita osallistuvalla isällä on lapselle, isälle itselleen, perheelle ja äidille.

Osallistuvan isän merkitys lapselle:

- Vaikuttaa lapsen kognitiiviseen, emotionaaliseen ja sosiaaliseen kehitykseen.
- Vaikutus empatiakykyyn.
- Vaikutus sukupuoli-identiteetin muotoutumiseen ja vähemmän stereotyyppisiä uskomuksia sukupuoleen liittyen.
- Vahvempi sisäisen hallinnan tunne.
- Sitoutunut isä vähentää lasten häiriökäyttäytymistä; tytöillä vähemmän tunne-elämän ongelmia ja pojilla vähemmän käytösongelmia.

(Halme 2013; Lamb 2010, 7; Mykkänen 2011; Sinkkonen 2008, 68.)

Osallistuvan isyyden merkitys isälle:

- Iloa ja sisältöä elämään, muun muassa lapsen kehityksen seuraamisen ja hellyyden ja läheisyyden kautta.
- Psykkinen ja fyysinen hyvinvointi, isä motivoituu enemmän pitämään terveydestään huolta.
- Kokonaisvaltainen kasvu ihmisenä (miehenä, isänä, kasvattajana, puolisona, työntekijänä ja kansalaisena).
- Itsetunnon ja identiteetin vahvistuminen.
- Sukupuoli-identiteetin vahvistuminen.
- Irtautuminen työhön liittyvistä ajatuksista.

- Työssäkäynti koetaan merkittävämmäksi.
- Enemmän sosiaalisia suhteita ja positiivisia tunteita.
- Vähentää isän itsekeskeisyyttä ja lisää empaattisuutta.

(Holmström 2012b; Hyssälä 1993, Kivijärvi, Rönkä & Hyväluoma 2009, Lamb 2010, Lammi-Taskula & Salmi 2008, Mykkänen 2012, Mykkänen 2010, Hellstén 2013 mukaan; Mykkänen 2011; Paaajanen 2006, 48.)

Osallistuvan isän merkitys perheelle ja äidille:

- Vanhempien on helpompi jakaa keskenään vastuuta perheen arjessa.
- Parisuhteelle jää enemmän aikaa.
- Isä on voimavarana äidille.
- Äidin psyykinen hyvinvointi lisääntyy.
- Äidillä on mahdollisuus olla muutakin kuin äiti.
- Äidin epätasa-arvon tunteet vähenevät.
- Vähentää äidin riskiä masentua sekä auttaa äitiä toipumaan masennuksesta nopeammin.

(Hellstén 2013; Holmström 2012b; Kampman 2005, Hellstén 2013 mukaan.)

3.4 Raskausaika ja parisuhde

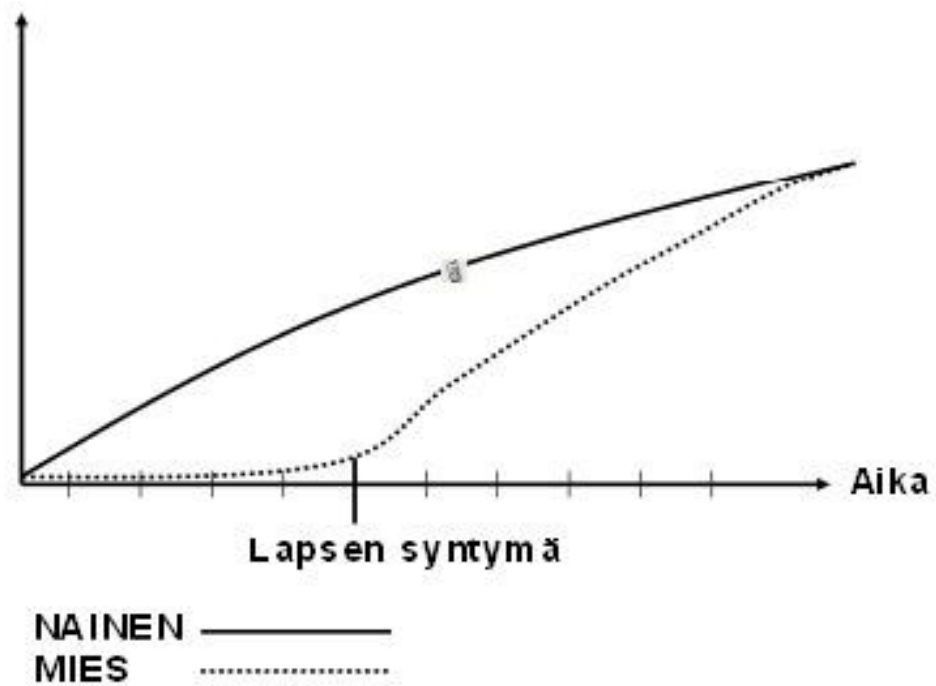
Isillä lapsen tuoma elämänmuutos ei ole raskausaikana niin konkreettinen kuin äideillä. Neuvolassa ja muissa palveluissa keskitytään raskausaikana lähinnä äitiin, vaikka myös isä tarvitsee tukea elämänmuutokseen ja vanhemmuuteen. Lapsen syntymä voi olla isälle suurempi ja stressaavampi elämänmuutos, mikäli hän ei ole orientoitunut muutokseen jo ennen lapsen syntymää ja saanut tukea isäksi tuloon. (Jämsä 2010b, 67, 71.) Isälle voi olla luontevaa valmistautua lapsen tuloon toiminnan kautta, kuten hankkimalla vauvan tuloon tarvittavia varusteita (Rytönen, Saneri & Tikka 2011).

Raskaustestin positiivisesta tuloksesta kuuleminen herättää miehissä monenlaisia voimakkaita tunteita, kuten iloa, jännitystä, huolta ja hämmennystä. Monelle se on elämän käännekohta. (Mykkänen 2009, 51–52, 97–98.) Isäksi tuleminen voi myös pelottaa ja herättää ristiriitaisiakin tunteita (Hellstén & Salonen 2011, 12–13, 24).

Raskausaikana lapsen ja isän suhdetta määrittävät tunteet ja mielikuvat (Punamäki 2011, 100). Monelle isälle ultraäänitutkimukset ja -kuvat sekä äidin vatsan kasvu ovat merkittäviä konkreettisia kokemuksia raskausajalta, jotka tekevät tulevan lapsen isälle todellisemmaksi. Isä voi luoda suhdetta lapseen esimerkiksi tunnustelemalla äidin vatsaa sekä juttelemalla sille. (Paajanen 2006, 26–27, 32.)

Punamäen (2011) mukaan isän odotusaika voidaan jakaa kolmeen eri vaiheeseen. Tiedotusvaiheessa isä saa tiedon tulevasta isyydestä ja kokee voimakkaita tunteita, kuten riemua ja järkytystä. Pysähtymisvaiheessa raskaus alkaa näkyä äidissä jo fyysisesti, ja isällä herää mielikuvia omasta lapsuudesta. Myönteiset mielikuvat tukevat isyyteen kasvamista, ja kielteiset mielikuvat voivat etäännyttää ja tuoda vierauden tunteita tulevaan elämänmuutokseen. Paneutumisvaiheessa lapsen syntymä lähenee, lasta varten tehdään valmisteluja ja kiinnostus isyyteen kasvaa. Isä pohtii sitä, millainen isä hän haluaa olla ja jakaa kokemuksiaan puolisonsa kanssa. (Punamäki 2011, 96–99.)

Isien ja äitien erot raskausajan kokemuksissa asettavat haasteita vanhempien väliseen vuorovaikutukseen sekä tuleville isille itselleen. Miessakit ry:n isätyöntekijät ovat kehittäneet isien kanssa tekemänsä työn pohjalta kuvion (Kuvio 2) vanhemmuuden kokemisesta. Kuviossa kuvataan pelkistetysti isän ja äidin välistä eroa vanhemmuuden kokemisessa ensimmäisen lapsen syntyessä. Äidin käyrää selittää raskauden fyysinen eteneminen sikiön kasvaessa, ja isän kokemus muodostuu äidin kertomasta ja mielikuvituksesta. Lapsen syntymän jälkeen isän kokemus vanhemmuudesta voimistuu merkittävästi. (Rytkönen, Saneri & Tikka 2011, 27–31.)

Kuvio 2. Vanhemmuuden kokeminen (Rytkönen, Saneri & Tikka 2011)

Kuviota voidaan myös käyttää työmenetelmänä, jolloin vanhempia pyydetään määrittämään sijaintinsa käyrällä. Tämän avulla voidaan avata keskustelua vanhempien kokemuksista ja tunteista. Tällä tavoin konkretisoidaan vanhemmille äitien ja isien vanhemmuuden kokemisen erilaisuutta ja eriaikaisuutta, mikä voi helpottaa omien sekä kumppanin kokemusten ymmärtämistä. (Rytkönen, Saneri & Tikka 2011.)

Kun perheessä on osallistuva isä, molemmilla vanhemmilla on mahdollisuus tehdä asioita, joita haluavat ja tarvitsevat ja jotka tekevät heidät onnellisiksi. Näin kumpikin vanhemmista voi olla läheinen lapsilleen ja äidit voivat keskittyä työuraansa enemmän. Molemmat vanhemmat ovat tyytyväisempiä, ja se vaikuttaa parisuhteen laatuun. (Lamb 2010, 8.) Isät kokevat yhdessäolon lapsen kanssa mielekkäämpänä ja tärkeämpänä, kun he ovat myös parisuhteessaan tyytyväisiä. Yhdessäolo isän ja lapsen välillä on vähäisempää ja siinä esiintyy enemmän päivittäisiä ristiriitoja silloin, kun vanhempien parisuhteessa on ongelmia. (Halme 2009, 115–116.)

Lapsen syntymän tuomasta ilosta huolimatta muutos voi olla kova koetus parisuhteelle (Pitkänen 2009). Noin vuosi lapsen syntymän jälkeen tyytymättömyys suhteeseen on monesti voimakkainta ja kahden ensimmäisen vuoden aikana riski erota parisuhteesta on suurimmillaan (Kontula 2009, 81–82; Lammi-Taskula & Salmi 2009b, 51). Lapsen syntymän jälkeen vanhemmat eivät välttämättä koe parisuhdetta yhtä tärkeäksi, eikä sille anneta enää yhtä paljon aikaa kuin ennen, koska vanhemmuus tuo mukanaan uuden tärkeän roolin puolison roolin rinnalle (Kontula 2009, 81–82). Noin puolet isistä kokee lapsen syntymän vaikuttaneen parisuhteeseen kuitenkin positiivisesti (Paajanen 2006, 68).

3.5 Isän masennus

Synnytyksen jälkeistä masennusta esiintyy äitien lisäksi myös isillä. Isän ja äidin masennus vaikuttavat toisiinsa. Esimerkiksi äidin masennuksen laantuessa isät voivat kokea masennusta, kun he eivät ole enää perheen ainoa kantava voima ja saavat mahdollisuuden tuntee voimattomuuden tunteita. Voimien löytäminen väsyneen äidin tukemiseen lisää riittämättömyyden tunteita muutenkin hämmäntävässä ja uudessa elämäntilanteessa. Isillä esiintyy masennusta kuitenkin myös riippumatta äidin oireista. (Jämsä 2010b, 60, 62–63.) Isistä jopa 8-25 prosenttia sairastuu masennukseen. (Halme 2009, 114; Salo 2013).

Isän masennus vaikuttaa lapsen kehitykseen. Vanhempien mielenterveysongelmat, kuten masennus saattavat aiheuttaa lapselle kehityksellisiä ja psykiatrisia häiriöitä sekä somaattisia sairauksia lapsuudessa ja aikuisuudessa. Isien masennuksen on tutkittu olevan yhteydessä muun muassa lasten uhmakkuus- ja käytöshäiriöihin. Isien masennus ilmenee usein ärtyvyytenä ja äitien masennus ilmenee itkuisuutena ja apaattisuutena, jolloin myös lapset reagoivat eri tavoin. (Salo 2013.)

Yleinen taustavaikuttaja vanhempien masennukselle on väsymys. Muita vanhempien masennukseen liittyviä ilmiöitä ovat muun muassa ongelmat parisuhteessa, syyllisyys ja syyllistäminen. (Jämsä 2010b, 66–69.) Masentumiseen vaikuttavat henkilön mielenterveyshistoria, stressaavat elämäntilanteet ja -tapahtumat, sosiaalisen tuen puute sekä alhainen tulotaso (Salo 2013). Isillä esiintyy myös vanhempana toimimiseen liittyvää stressiä. Vanhemmuuteen liittyvä stressi on suurin isän ja lapsen yhdessäoloa vähentävä tekijä. Isistä noin neljännes pitää vanhemmuuden

taitojaan puutteellisina, mihin liittyy isien tietämättömyyttä lapsen kehityksestä. (Halme 2009, 114, 118.)

Isällä lisääntynyt alkoholin käyttö voi vaikuttaa masentuneisuuteen. Alkoholin liiallisella käytöllä on lisäksi yhteys isän epävarmuuteen vanhempana, kiintymyssuhteeseen lapsen kanssa sekä kokemukseen isyyden rajoittavuudesta. Jopa 32 prosentti leikki-ikäisten lasten isistä voidaan luokitella alkoholin riskikuluttajiksi. (Halme 2009, 115–116.)

4 ISÄNÄ TYÖELÄMÄSSÄ

4.1 Ajankäyttö ja vastuunjako pikkulapsiperheissä

Ajankäyttö ja sen muokkaaminen kaikille perheen osapuolille sopivaksi on monesti haastavaa. Lapsen synnyttyä puolisoiden välinen yhteinen aika vähenee ja työmäärä lisääntyy. (Lammi-Taskula & Salmi 2009b, 50.) Oman ajan väheneminen saattaa olla tuoreille isille uusi ja haastava asia, joka konkretisoituu vasta lapsen syntymän myötä (Paajanen 2006, 39, 73).

Äidit kokevat isiä useammin olevansa liikaa vastuussa kotitöistä. Kotitöiden jakaminen on ajankäytön ohella yleinen syy, josta perheissä tulee vanhempien kesken erimielisyyttä. Yleisesti ottaen vastuunjako kahden vanhemman perheissä kotitöitä koskien on varsin perinteinen, vaikka muutosta tasavertaisempaan työnjakoon on tapahtunut. Äiti on yleensä vastuussa kodinhoidollisista töistä, kun taas isien vastuualueeseen kuuluu erilaiset piha- ja huoltotyöt sekä perheen taloudellisista asioista huolehtiminen. Taloudellinen vastuu jakautuu yhteiseksi vastuuksi useimmin silloin, kun molemmat vanhemmat käyvät töissä. Pienten lasten perheissä vastuu lastenhoitoon liittyvistä kotitöistä on yleensä suurempi sillä vanhemmalla, joka on lasten kanssa kotona, kuin sillä vanhemmalla joka käy töissä. (Kiiänmaa 2012, 50, 52, 55–58; Paajanen 2006, 73.)

Toiset isät toivoisivat olevansa oma-aloitteisempia lastenhoidossa ja haluaisivat viettää lapsen kanssa enemmän nimenomaan kahdenkeskistä aikaa ilman äidin läsnäoloa ja ohjausta, jotta saisivat lisää varmuutta lastenhoitoon (Paajanen 2006, 43). Yhteiskunnallisella tasolla merkittävää on se, että isät haluaisivat sitoutua enemmän lastenhoitoon ja kasvatukseen sekä lisätä lasten kanssa vietettyä aikaa (Halme 2009, 113; Kiiänmaa, 2012, 57). Isien ja lasten yhteisen ajankäytön lisäämiseksi ja tukemiseksi tulisi tutkia, ovatko ajankäytön esteenä haasteet työn ja perheen yhteensovittamisessa vai perheen sisäisissä suhteissa ja arjen toimivuudessa. On myös aiheellista keskustella siitä, millaisin keinoin voitaisiin edistää isien mahdollisuutta viettää enemmän aikaa lastensa kanssa. (Halme 2009, 113.)

Halmeen tutkimuksesta käy ilmi, että mitä nuorempi isä on, mitä enemmän hän työskentelee tai mitä korkeampi koulutus hänellä on, sitä vähemmän hän viettää

aikaa lapsensa kanssa (Halme 2009, 80). Koulutustason osalta tutkimustiedot eivät kuitenkaan ole täysin yhdensuuntaisia. Ylikännön (2009, 28) tutkimuksen mukaan isän korkeampi koulutustaso lisää isän perheen kanssa viettämää aikaa sekä isän hoivavastuuta perheestä.

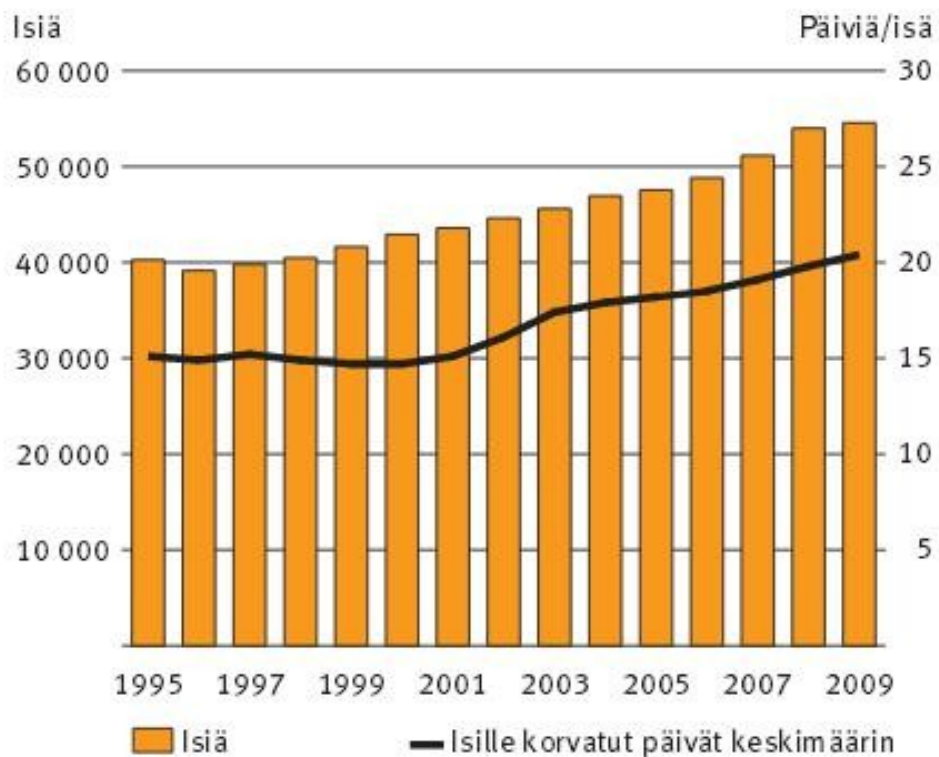
Lastenhoitotehtäviin käytetty aika on viimeisen kahden vuosikymmenen aikana tasaisesti kasvanut sekä isillä että äideillä. Kasvua on tapahtunut sekä kouluikäisten perheissä että etenkin pienten lasten perheissä. Suurinta ajankäytöllistä kasvua on tapahtunut lastenhoidossa pienten lasten isillä. Myös muuhun lasten kanssa tekemiseen ja touhuamiseen kuluu nykyään enemmän aikaa sekä äideillä että isillä. (Miettinen & Rotkirch 2012, 75–76.)

Lastenhoitoon käytetyn ajan tutkiminen on kuitenkin ongelmallista, että suuri osa lastenhoitoon liittyvistä toiminnoista tehdään muiden kotitöiden lomassa. Suuri osa lapsiin kohdistuvasta huolenpidosta on aikuisen läsnäoloa ja valmiutta vastata lapsen tarpeisiin, jolloin konkreettisten toimien raportointi on hankalaa. Kun Väestöliiton perhebarometrissa tarkasteltiin lastenhoitotehtäviin käytettyä aikaa niin, että otettiin mukaan myös muun toiminnan ohessa tapahtuva lastenhoito, kasvoi isien lastenhoitoon käytetty aika lähes neljänneksellä ja äideillä viisikymmentä prosenttia. (Miettinen & Rotkirch 2012, 78.) Lambin (2010, 11) mukaan tärkeämpää on kuitenkin isän ja lapsen yhdessä viettämän ajan laatu eikä määrä.

4.2 Perhevapaat ja niiden käyttö

Kansaneläkelaitoksen perhevapaat on tarkoitettu helpottamaan työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista. Lakisääteisiä perhevapaita ovat äitiysvapaa, isyysvapaa, vanhempainvapaa, sekä erilaiset hoitovapaat. Isät voivat käyttää perhevapaista isyysvapaata, vanhempainvapaata sekä hoitovapaita. (Kansaneläkelaitos 2013b.)

Äitien osuus kaikista vanhempainvapaista (äitiys-isyys-vanhempainvapaa) on peräti 92 prosenttia (Lammi-Taskula 2013). Isien osuus perhevapaista on kuitenkin kasvanut tasaisesti (Kansaneläkelaitos 2011, 157). Vanhempainvapaita pitävien isien määrä on kasvanut noin kolmanneksella sen jälkeen, kun isäkuukausi otettiin käyttöön vuonna 2003 (Kuvio 3). Muutos on tapahtunut hitaasti ja isien pitämät vapaat ovat lyhyitä. Vuonna 2012 vapaita pitävät isät olivat kotona keskimäärin 24 päivää. (Katila 2013.)

Kuvio 3. Vuoden aikana vanhempainpäivärahaa saaneet isät ja heille korvattujen päivien määrä keskimäärin vuosina 2005-2009 (Kansaneläkelaitos 2010)

Perhevapaan pitäminen koetaan edelleen jonkin verran helpommaksi äideille kuin isille. Suomalaisessa työelämässä pienten lasten vanhemmilta vaaditaan mielellään kokoaikaista työpanosta, ja osittaista hoitovapaata arvioidaan olevan vaikeampi järjestää kuin kokoaikaista. (Kiiänmaa 2012, 46–47, 72.) Työpaikoilla esmiesten asenteet perhevapaita kohtaan vaihtelevat, mutta pääosin suhtautuminen

on neutraalia tai myönteistä. Isien vanhempainvapaalle jäämiseen suhtaudutaan jossain määrin kielteisemmin kuin lyhyen isyysvapaan pitämiseen. (Salmi, Lammi-Taskula & Närvi 2009, 66–68.)

4.3 Isien perhevapaavalintoja selittävät tekijät

Isien valintoja perhevapaiden käytön suhteen selittävät monet erilaiset tekijät, joista keskeisin on isän työmarkkina-asema. Tulotason noustessa yhä harvemmat isät jättävät perhevapaat kokonaan käyttämättä, mutta toisaalta keskituloiset käyttävät perhevapaita enemmän kuin kaikista hyvätuloisimmat isät, jolloin tulonmenetys olisi suurempi. (Hämäläinen & Takala 2007, 22–25, 33–34.)

Työmarkkina-aseman lisäksi muita perhevapaiden käytön valintoihin vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa äidin sekä isän koulutustaso, lasten lukumäärä, isän ammatti ja ikä sekä työpaikka. Pienemmillä työpaikoilla isät käyttävät vähemmän vapaita, kun taas henkilöstömäärän kasvaessa vapaiden käyttö lisääntyy. Maa-hanmuuttajataustaisissa perheissä enemmistö isistä jättää perhevapaat käyttämättä. (Hämäläinen & Takala 2007, 29–32, 43; Salmi, Lammi-Taskula & Närvi 2009, 50.)

Suurin osa isistä käyttää mahdollisuuden vain juuri heille nimettyyn isyysvapaaseen. Usein isät jäävät vapaalle, koska se tuntuu oikealta ja itsestään selvältä. Muita syitä isyysvapaan pitämiseen ovat muun muassa halu auttaa puolisoa, halu tutustua vauvaan, vanhemmuuden kokeminen yhteisenä asiana ja halu käyttää lakisääteistä oikeuttaan. Isyysvapaan hyödyntämättä jättämiseen vaikuttavat isän poissaolo työelämästä, taloudelliset syyt, kiire töissä sekä lomalla olo. (Salmi, Lammi-Taskula & Närvi 2009, 48.)

Isien vanhempainvapaan käyttöä tukevat keskustelu aiheesta puolison kanssa, tieto mahdollisuuksista sekä taloudellisten laskelmien tekeminen. Vanhemmat laskevat melko harvoin, kuinka isän vanhempainvapaalla olo todella vaikuttaisi perheen talouteen. Isien vanhempainvapaiden pitämättömyyteen vaikuttavat muun muassa isien kokema vastuu taloudesta sekä äitien kokema hoivavastuu lapsesta. (Salmi, Lammi-Taskula & Närvi 2009, 53–56.)

Osalle isistä vapaiden pidon esteenä ovat työstä poissaolon vaikeudet, isien vastuu perheen toimeentulosta tai isien näkemys siitä, että lastenhoito kuuluu äidille (Salmi, Lammi-Taskula & Närvi 2009, 49, 55). Työpaikoilla isien kannustaminen perhevapaiden pitoon lisää isien perhevapaiden pitämistä (Moisio & Huuhtanen 2007, 46).

4.4 Isyyden ja työelämän yhteensovittaminen

Naisten siirtyminen työelämään 1950- ja 1960-luvuilla asetti haasteita työn ja perheen yhteensovittamiselle. Tämä herätti keskustelun isien asemasta ja vastuusta perheessä, ja isien perhevapaoikeuksia alettiin huomioida 1970-luvun lopulta. (Lammi-Taskula, Salmi & Parrukoski 2009, 12; Mykkänen & Aalto 2010, 60; Paajanen 2006, 10.) Perhevapajärjestelmä on kehittynyt nykyiseen muotoonsa ajan kuluessa ja kehittyä edelleen, esimerkiksi uusi isyysvapaamuutos tuli voimaan 1.1.2013 (Bogdanoff & Hämäläinen 2011, 30; Kansaneläkelaitos 2013a).

Työelämän joustavuus on tärkeää sekä perheiden että työelämän kannalta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011, 55.) Työntekijöiden mahdollisuudet vaikuttaa työaikaansa ovat lisääntyneet, ja töitä on helpompi viedä kotiin, mutta työntekijöitä tavoitellaan useammin myös työajan ulkopuolella. Monet vanhemmat kokevat työn viemisen kotiin vaikuttavan niin, että perhe-elämä ja työ häiritsevät toisiaan (Lammi-Taskula, Salmi & Parrukoski 2009, 73–74). Lapset voivat kokea vanhempien työskentelyn kotoa käsin kuitenkin samanlaisena kuin kotitöiden tekemisen (Mykkänen & Aalto 2010, 61).

Suomessa osa-aikatyö on melko harvinaista, ja useimmin vanhemmat ovat joko kokoaikaisesti työssä tai kotona hoitamassa lapsia. Pienten lasten vanhemmilla on halua osa-aikatyöhön, mutta taloudelliset syyt ja työn puolesta nousevat haasteet ovat usein osa-aikatyöhön siirtymisen esteenä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011, 54–55.) Monissa muissa maissa perheet voivat yhdistää osa-aikatyön ja lastenhoidon joustavammin, kun esimerkiksi vanhempainrahajärjestelmät tukevat osa-aikatyöhön siirtymistä (Moilanen 2013, 19). Jos toinen vanhempi tekisi kuu-den tunnin työpäivää, sillä olisi jo olennainen merkitys päivähoidopäivän pituuteen sekä siihen aikaan, jonka koululaiset viettävät iltapäivällä kotona vailla aikuisen seuraa (Pulkinen 2002, 150–152).

Työn ja perheen yhteensovittaminen on osana kaikkia perhevaiheita, ei vain perhe-elämän alkuvaihetta, jolloin lapset ovat pieniä (Lammi-Taskula, Salmi & Parukoski 2009, 13). Työelämän paineiden keskellä ajan riittäminen perheelle ja työn ulkopuoliselle elämälle koetaan edelleenkin keskeisenä haasteena. Äideistä lähes puolet kokee laiminlyövänsä kotiasioita työn vuoksi ja isistä tällä tavoin kokee reilu kolmannes. Noin kolmannes pikkulasten vanhemmista kokee työnsä vuoksi viettävänsä usein tai jatkuvasti vähemmän aikaa lastensa kanssa kuin haluaisivat. Toisaalta työssäkäynti koetaan hyväksi vastapainoksi perhe-elämälle ja parhaimmillaan työ tarjoaa rahan ohella mielekästä tekemistä, itsensä toteuttamista ja sosiaalisia suhteita. (Lammi-Taskula & Salmi 2009a, 42–43, 46.)

4.5 Perhe- ja isäystävällinen työkuulttuuri

Perheystävällinen työkuulttuuri tarkoittaa asenteita, pelisääntöjä, toimintatapoja, tekoja sekä sopimuksia ja neuvotteluja, joilla tuetaan henkilöstön hyvinvointia ja työskentelyä työpaikoilla (Holappa-Lehtinen 2013; Väestöliitto 2013). Isäystävällinen työkuulttuuri ei ole terminä yhtä tunnettu eikä tutkittu käsite kuin perheystävällinen työkuulttuuri. Isäystävällisessä työkuulttuurissa huomio kiinnittyy nimenomaan miehiin ja miesvaltaisiin aloihin, joissa suhtautuminen miesten pitämiin perhevapaisiin on vielä varauksellista. Vaikka perheystävällisyys koskee molempia sukupuolia, yleensä huomio kiinnittyy kuitenkin käytännössä naisiin ja äiteihin. (Holappa-Lehtinen 2013.)

Työpaikoilla on tärkeää varautua jo ennalta erilaisiin tilanteisiin, kuunnella ihmisten toiveita ja ottaa huomioon ihmisten erilaisia elämänvaiheita ja perhetilanteita. Perhevapailta palaavat tulee perehdyttää hyvin työtehtäviin ja työpaikalla tapahtuneisiin muutoksiin. (Kokko 2010, 1–2.) Seuraavassa kuviossa (Kuvio 4) on esitelty, miten perheystävällinen työpaikkakulttuuri on parhaimmillaan avoin erilaisuudelle, ottaa huomioon perheellisten työntekijöiden tarpeita sekä on joustava, uudistuva ja valmis uuden oppimiseen. Perhevapaamahdollisuuksista tiedottaminen ja esimiehen asenne ja tuki perhevapaita koskien on olennaisen tärkeää. Erityisesti miesvaltaisilla aloilla muutokset asenteissa ja teoissa ovat tärkeitä. Työntekijät tulisi ottaa huomioon kokonaisina ihmisinä eikä ainoastaan työn suorittajina, mikä

palvelisi kaikkien etua. (Kivimäki & Otonkorpi-Lehtoranta 2003, 85–88, 122, 129; Väestöliitto 2013.)

Perheystävällinen työkuulttuuri tarkoittaa:

- Asenteita,
- pelisääntöjä,
- toimintatapoja sekä
- sopimuksia ja neuvotteluja, joilla tuetaan henkilöstön hyvinvointia ja työskentelyä. (Holappa-Lehtinen 2013.)

Isäystävällinen työkuulttuuri käytännössä:

- Perhevapaavalinnat ovat isille yhtäläinen oikeus kuten äideille ja niihin suhtaudutaan samoin. Isiä kannustetaan pitämään perhevapaista.
- Erilaisia painotuksia työssä elämäntilanteen mukaan (toimenkuva, työmäärä, vastuut, uralla eteneminen).
- Joustoja työajoissa ja työnteon tavoissa (esim. palaverit eivät ala heti aamulla kello 8, vaan vaikka kello 9, jolloin isä on ehtinyt viedä lapsen hoitoon).
- Joustavia käytäntöjä koskien äkillisiä poissaoloja (yhtäläillä isä voi jäädä kotiin hoitamaan sairastunutta lasta). (Kokko 2012; Vainikainen 2013.)

Kuvio 4. Perheystävällisiä työpaikkakäytänteitä isä-näkökulmasta

5 ISÄNÄ SOSIAALI- JA TERVEYSALAN PALVELUISSA

5.1 Isien ja ammattilaisten kohtaaminen

Isät haluavat puhua ammattilaisten kanssa omasta perheestään, omasta isyydestään ja suhteestaan lapseensa, eivätkä vain yleisesti vanhemmuudesta. Ammattilaisten on tärkeää nähdä isän mukana olo mahdollisuutena ja voimavarana perheiden kanssa työskennellessä sekä huomioida koko perhe kokonaisuudessaan. Keskeistä on huomion, tilan ja ajan antaminen isälle. Kuuntelu ja läsnäolo ovat ennen kaikkea tärkeitä, sillä niiden kautta rakentuu luottamus. Isät pohtivat yleensä miellään isyyttään, mutta voivat tarvita siihen työntekijän rohkaisua ja kannustusta. Isien kohtaaminen ei välttämättä tarvitse erityisiä resursseja, sillä jo asenteiden tiedostaminen ja toimintatavat vaikuttavat laadukkaaseen kohtaamiseen. (Hellstén & Salonen 2011, 5-6, 25–26, 35.)

Isälle osoitetut kysymykset ovat tärkeitä ja voivat saada aikaan hyvinkin syvällisiä keskusteluja. Hyviä kysymyksiä isän kanssa pohdittavaksi ovat esimerkiksi; millaisia toiveita miehellä on omalle isyydelleen, millainen isä haluaa olla ja mitä isyys hänelle merkitsee. Ammattilaisten kannattaa ottaa isän kanssa puheeksi myös se, millaisia merkityksiä isän tekemillä valinnoilla, kuten ajankäytöllä on lapselle, perheelle ja isänä olemiselle. Tärkeää on omien työtapojen tiedostaminen. (Hellstén & Salonen, 25–26.)

Sosiaali- ja terveysalan naisvaltainen ympäristö asettaa haasteita isien kohtaamiseen, eivätkä työmenetelmät aina tue isien aktiivista osallistumista lapsiperheiden palveluissa. Isät kokevat usein, etteivät he ole tulleet riittävästi kuulluksi ja huomioiduksi isänä lapsiperheiden palveluissa. Isyys jää usein varsin vähälle huomiolle, ja isä saa myös vähemmän tukea vuorovaikutukseensa lapsen kanssa kuin äiti. Isät kokevat, että keskustelu isänä olemisesta käydään usein hyvin neutraalilla ja pinnallisella tavalla. Isien lisääntyvä aktiivisuus voidaan kokea haastavana. (Hellstén & Salonen 2011, 12–13, 16–17, 24; Mykkänen & Aalto 2010, 52.)

Stereotyyppisesti on helppoa ajatella naisilla olevan enemmän tietoa lastenhoidosta ja voimakkaammat vaistot vanhemmuuteen. Vanhempien yhdenvertaista kohtaamista vaikeuttaa se, että usein vanhemmista äiti on suuremmassa roolissa las-

tenhoidossa perheen arjessa. (Jämsä 2010c, 116.) Tapa, jolla isät ovat mukana työskentelyssä, riippuu pitkälti heistä itsestään. Ammatilaisen on tärkeää kysyä myös isän jaksamisesta ja mahdollisesta tuen tarpeesta. (Hellstén & Salonen 2011, 13–16.)

Äideillä on yleensä isiä paremmat sosiaaliset verkostot, jotka tukevat vanhemmuutta äidin päästessä keskustelemaan tunteistaan. Isillä mahdollisuudet eivät aina ole yhtä runsaat, vaikka tarvetta keskustelulle ja tuelle on. Tunteista puhuminen tai kirjoittaminen auttaa ymmärtämään tunteita ja niiden syitä ja seurauksia, ja antavat etäisyyttä objektiivisempaan ja selkeämpään tarkasteluun. Ensin tunteet tulisi tunnistaa ja nimetä sekä pohtia, millaisissa tilanteissa tietyt tunteet ilmenevät, ja kuinka tunteiden kanssa kannattaa toimia. (Jämsä 2010b, 73; Kalliomaa 2010, 101, 104, 106.) Isien tunteista puhuminen ammatilaisen kanssa edellyttää hyvän luottamussuhteen rakentamista (Jämsä 2010c, 119). Kaikki isät eivät viesti tunteistaan suoraan, mitä ei kuitenkaan tulisi tulkita tunteiden vähäisyytenä tai niiden puuttumisena (Mykkänen 2009, 95-96).

5.2 Sukupuolisensitiivinen työote

Sukupuolisensitiivisyydellä tarkoitetaan sukupuolten erilaisuuksien huomioimista, joiden rakentumiseen vaikuttavat biologiset, psykologiset, sosiokulttuuriset ja historialliset tekijät (Tikka, Saneri & Peitsalo 2013). Sukupuolisensitiivinen työote tukee isien tasa-arvoista kohtaamista. Sukupuolisensitiivinen työote edellyttää, että ammatilaiset tunnistavat asenteitaan sekä sukupuolille asetettuja erilaisia rooleja. (Hellstén & Salonen 2011.) Sosiaali- ja terveystieteiden alan naisvaltaisuus huomioidaan ottaen työntekijöiden tulee tiedostaa oma mieskuvansa miesten kanssa työskennellessä. Sukupuolisensitiivistä työtettä kehitettäessä on syytä tarkastella myös itseä ja naiskuvaansa. (Hopiavuori & Rankinen 2010.)

Sosiaali- ja terveystieteiden alan työssäkäyvien naisten mieskuvaan vaikuttavat omat kokemukset miehistä: puolisona, isänä, veljenä ja työtoverina sekä se, minkälaisia miehiä he ovat asiakkaina kohdanneet. Jokaisella on stereotyyppisiä käsityksiä omasta ja vastakkaisesta sukupuolesta, jotka vaikuttavat myös käsityksiin vanhemmuudesta. Nämä vaikuttavat työntekijöiden näkemyksiin siitä, kuka tarvitsee apua ja millä tavalla sitä tarjotaan. (Hopiavuori & Rankinen 2010.)

6 ISÄTIETOA-OPPAAN TOTEUTUSPROSESSI

6.1 Opinnäytetyöprosessin yhteistyötahot ja aloitus

Opinnäytetyön aihe ja toimeksianto oli tarjolla Lahden ammattikorkeakoulun opinnäytetöiden aihemarkkinoilla syksyllä 2012. Tarjolla olleista aiheista juuri tämän oppaan toimeksianto vastasi parhaiten opinnäytetyöntekijöiden ammatillista mielenkiintoa. Lisäksi aiheen ajankohtaisuus ja monipuolisuus lisäsi toimeksiannon kiinnostavuutta.

Yhteistyötä toimeksiantajan kanssa oli koko prosessin ajan. Tapaamiskertoja toimeksiantajan kanssa oli yhteensä noin kaksikymmentä ja lisäksi yhteyttä pidettiin sähköpostitse. Yhteistyö tiivistyi oppaan valmistumisen lähestyessä ja se oli käytännössä sitä, että opinnäytetyöntekijät lähettivät toimeksiantajalle tekstiä luettavaksi, he antoivat siihen palautetta, jonka perusteella tekstejä työstettiin. Palautteissa saatiin muun muassa ehdotuksia hyvistä lähteistä ja aihealueiden rajauksesta sekä siitä sopivatko jotkin asiat oppaaseen vai ei. Palautetta saatiin myös siitä, että oppaassa pitäisi olla enemmän projektin materiaaleja, teksti on tyyliältään oppaaseen sopivaa ja sisältö isä-näkökulmaista.

Toimeksiantajan lisäksi yhteistyötä tehtiin asiantuntijaraadin kanssa. Asiantuntijaraatiin kuuluivat toimeksiantajan edustajan lisäksi Lahden ammattikorkeakoulun sosiaalialan opettajat Terhi Taajamo, Tarja Tolonen ja Riitta Varkemaa sekä Miessakit ry:n kehittämispäällikkö Peter Peitsalo. Asiantuntijaraatia tavattiin kolme kertaa, ja tapaamisissa keskusteltiin opasteksteistä ja saatiin ideoita aihealueista sekä lähteistä. Lisäksi Miessakit ry:n isätyöntekijöiden kanssa oli yksi tapaaminen, jossa keskusteltiin tarkemmin heidän työstään sekä kehittämästään Isyyden tueksi -mallista.

Oppaan sisältöjä suunniteltiin yhdessä toimeksiantajan kanssa toimeksiantajan ja opinnäytetyöntekijöiden osaamisen perusteella. Sisällössä tuli näkyä sosionomiopiskelijoiden osaamisvaatimusten täyttyminen ammattikorkeakoulutasoisen opinnäytetyön kriteerien mukaisesti sekä toimeksiantajan tarpeet ja toiveet. Opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa päädyttiin tekemään sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille kysely (LIITE 1), jotta pystyttiin rajaamaan oppaan sisältöä tarkem-

min. Kyselyn avulla haluttiin varmistua aihealueiden työelämälähtöisyydestä, saada uusia näkemyksiä ja ideoita isien kohtaamisesta sekä selvittää, mitä tietoa ammattilaiset tarvitsevat. Kyselyssä kysyttiin vastaajien näkemystä oppaaseen suunnitelluista aihealueista. Vastaajilla oli mahdollisuus esittää omia aihealue-ehdotuksia avointen kysymysten kohdalla. Kysely lähetettiin toimeksiantajan toimesta eri sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille. Kysely oli sähköinen Webropol-kysely ja siihen vastasi 18 henkilöä. Opinnäytetyöntekijöiden valitsemat aihealueet ja projektin teemat olivat kyselyyn vastanneiden mielestä sopivia ja tärkeitä aiheita kyseiseen oppaaseen (LIITE 2). Avoimiin kysymyksiin tulleet vastaukset antoivat selkeän kuvan siitä, että oppaan toivotaan ennen kaikkea olevan helppo-lukuinen ja tiivis, ja että oppaan käyttö arjessa olisi mahdollisimman helppoa.

6.2 Isätietoa-oppaan aihealueet

Oppaan aihealueet ovat isä-näkökulmaisia ja osittain lähtöisin toimeksiantajalta. Oppaan ylläluvuiksi valikoituivat Isyys, Isyyden arki, Työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen sekä Isien kohtaaminen ja tukeminen sosiaali- ja terveysalalla. Luvussa Isien kohtaaminen ja tukeminen sosiaali- ja terveysalalla on esitelty erilaisia työmenetelmiä isien kohtaamiseen sosiaali- ja terveysalan palveluissa. Perhevapaat on oppaassa esitelty hyvin tiiviisti, koska tarkemmat ja ajankohtaiset tiedot löytyvät Kansaneläkelaitokselta.

Oppaan aihealueet:

- isyyden muutos ja isäkuvan muodostuminen
- isyys raskausaikana
- isä-lapsisuhteen ja osallistuvan isän merkitys
- parisuhde, ajankäyttö ja vastuunjako pikkulapsiperheissä
- isyyden ja työelämän yhteensovittaminen, perhe- ja isäystävälliset työpaikkakäytänteet sekä perhevapaat ja isien perhevapaiden käyttö
- isyyden ilot ja haasteet
- isien ulkopuolisuuden kokemukset perheessä ja isien masennus
- haasteita isien kohtaamisessa sosiaali- ja terveysalalla
- sukupuolisensitiivinen työote
- käytännön työmenetelmiä

Oppaan sisällöissä haluttiin näkyvän opinnäytetyöntekijöiden sosionomin ammatillinen osaaminen. Ammatillisen osaamisen haluttiin näkyvän erityisesti varhaiskasvatuksellisissa sisällöissä, jotta opinnäytetyö täyttää lastentarhanopettajan pätevyyteen vaadittavat kriteerit. Tietämys kiintymyssuhteista ja varhaisesta vuorovaikutuksesta on lähtökohtana isyyden merkityksen ymmärtämiselle. Isän merkitys on ollut Isätietoa-oppaassa prosessin alusta asti peruste oppaalle ja sen sisällöille. Isän merkitys on oppaassa myös omana aihealueenaan, sillä isyyden merkitystä haluttiin korostaa, jotta se saisi ansaitsemaansa huomiota. Tarkoituksena on saada oppaan lukijat pohtimaan isyyttä ja miten sitä tulisi kohdata. Varsinkin sosiaali- ja terveysalan palveluissa on tärkeää tiedostaa isyyden ja isien merkitys, ja siksi oppaassa onkin tarkasteltu isän merkitystä monesta eri näkökulmasta. Isyyden muutos ja isäkuva yksilöllisellä, yhteisöllisellä ja yhteiskunnallisella tasolla vaikuttavat siihen, kuinka isyyteen ja sen merkitykseen suhtaudutaan, ja kuinka isiä kohdataan ja kuinka heitä tulisi kohdata sosiaali- ja terveysalan palveluissa. Isyyden muutos ja isäkuvan muodostuminen ovat esillä muun muassa projektin ammattilaisille järjestämissä koulutuksissa.

Isyys raskausaikana on vähemmän huomioitu verrattuna äitien saamaan huomioon raskauden aikana, vaikka myös isät tarvitsevat tukea ennen lapsen syntymää. Isyyden tukeminen jo raskausaikana auttaa isää osallistuvaan isyyteen myös lapsen synnyttyä. Osallistuva isyys vaikuttaa lapseen, perheeseen ja isään itseensä. Parisuhde taas vaikuttaa vanhemmuutteen ja perheeseen, ja vanhemmuus vaikuttaa parisuhteeseen ja lapseen. Isyyden tukeminen ja huomioiminen lisäävät lasten ja perheiden hyvinvointia, mikä on perusteena näiden aihealueiden valintaan juuri tähän oppaaseen.

Lasten ja perheiden hyvinvoinnin lisäämiseksi, yhteiskunnan ja palveluiden tulee helpottaa työn ja perhe-elämän yhteensovittamista. Perheystävälliset työpaikkakäytänteet ovat etu sekä työnantajille että perheille, ja isien perhevapaavalintamahdollisuuksien myötä edistetään tasa-arvoa ja äitien mahdollisuuksia työelämässä ja isillä on paremmat mahdollisuudet viettää aikaa lastensa kanssa. Ajan käytön ja vastuun jakaminen tasapuolisesti isien ja äitien kesken ei ole pelkästään vanhempien päätettävissä, vaan yhteiskunnalliset rakenteet ja perhepoliittiset päätökset vaikuttavat etenkin isien mahdollisuuksiin osallistua perheen arkeen. Asen-

teet ja tasapuoliset mahdollisuudet perhevapaiden pitämiseen mahdollistavat tasa-arvoisen työnjaon isien ja äitien välillä.

Isien kohtaamisessa on hyvä ymmärtää isyyden arkea, sen hyviä ja huonoja puolia. On hyvä tiedostaa mahdollisuus muun muassa isien ulkopuolisuuden kokemuksiin perheessä ja isien raskauden jälkeiseen masennukseen. Isien raskauden jälkeinen masennus ei ole ilmiönä yhtä tunnettu kuin äitien raskauden jälkeinen masennus, vaikka myös isät voivat masentua. Isien masennus on valittu Isätietoa-oppaaseen, jotta ilmiö tulisi tunnetummaksi ammattilaisten keskuudessa.

Isien kohtaamiseen liittyy haasteita, jotka ammattilaisten on hyvä tiedostaa. Asenteiden ja työtapojen tarkastelu työntekijänä tai työyhteisönä auttaa kehittämään työtä, ja Isätietoa-oppaan tarkoituksena onkin saada sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia pohtimaan omaa työskentelyään isien kanssa. Sukupuolisensitiivinen työote tukee isien ennakkoluulotonta kohtaamista.

6.3 Isätietoa-oppaan työmenetelmät ja isä-erityisyys

Oppaaseen valittuja työmenetelmiä ja välineitä ovat Miessakit ry:n Isyyden tueksi -malli, kartta vanhemmuuden ja hyvinvoinnin tueksi, Vapaudu isyyteen -flyeri ja Isä-kortit. Oppaaseen on koottu myös Isänä työelämässä -projektin ammattilaisille suunnatuista koulutuksista nousseita käytäntöjä. Oppaassa on lisäksi lisätietoa antavia internet-linkkejä; Kansaneläkelaitoksen linkki perhevapaista, Väestöliiton ja Työterveyslaitoksen linkit perheystävällisistä työpaikkakäytänteistä, Miessakit ry:n linkki Isyyden tueksi -malliin, Vapaudu isyyteen -flyerin linkki sekä Ensi- ja turvakotien liiton linkki Isä-korteista.

Oppaaseen valitut menetelmät valittiin sillä perusteella, että ne ovat juuri isien kanssa työskentelyyn sopivia. Työmenetelmät ovat valikoituneet oppaaseen projektin kautta. Miessakit ry:n Isyyden tueksi -malli on Miessakit ry:n isätyöntekijöiden kehittämä perhevalmennuksen isäryhmien toimintamalli, jossa tuoreet isät voivat pohtia omaa suhdettaan isyyteen vertaistuen avulla. Miessakit ry:n isätyöntekijät palkittiin vuonna 2008 Sosiaali- ja terveysministeriön Vuoden Isä -palkinnolla toimintamallin kehittämisestä. Kartta vanhemmuuden ja hyvinvoinnin tueksi on Miessakit ry:n kehittämisspällikön kehittämä jaottelu elämän eri osa-

alueista (LIITE 3). Jaottelua voidaan käyttää työmenetelmänä vanhempien kanssa työskenneltäessä. Vapaudu isyyteen -flyeri on Isänä työelämässä -projektille opinnäytetyönä toteutettu työväline, joka on tarkoitettu sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille sekä tuleville isille jaettavaksi. Flyerin tarkoituksena on herättää pohdintaa isäksi tuloon liittyvistä teemoista sekä toimia keskustelun tukena. Ensi- ja Turvakotien liiton Isä-kortit ovat työväline ammattilaisille, joiden avulla voi päästä keskustelun alkuun isiä kohdatessa. Isä-kortit ovat taskukokoon taiteltavia tietopaketteja, jotka kertovat isäksi tulosta ja isänä olemisen eri puolista.

Oppaassa on Miessakit ry:n kehittämispäällikkö Peter Peitsalon kirjoittamia tekstikokonaisuuksia aiheista mieskuvan ja isyyden muutokset sekä isäkuvan rakentuminen. Lisäksi Kartta vanhemmuuden ja hyvinvoinnin tueksi -työväline on Peitsalon käsialaa. Isänä työelämässä -projektin projektipäällikkö Tiina Holappa-Lehtinen on myös kirjoittanut oppaaseen tekstiä aiheesta isäystävälliset työpaikkakäytänteet sekä johdantotekstin kappaleeseen Isänä työelämässä -projektin ammattilaisille suunnatuista koulutuksista nousseita käytäntöjä. Kootut käytännöt ovat työelämässä toimiviksi koettuja ja käsittelevät muun muassa tiedonkulkua palveluiden ja perheiden välillä, isän näkyväksi tuomista palveluissa sekä isien kohtaamistilanteita päivittäisessä työssä. Peitsalon ja Holappa-Lehtisen tekstit tuovat oppaaseen uudenlaista ja ajankohtaista isä-erityistä osaamista.

Isänä työelämässä -projektin koulutuksiin osallistuneiden ammattilaisten tekemistä ennakkotehtävistä on koottu oppaaseen muutamia sitaatteja elävöittämään tekstiä sekä tuomaan oppaaseen työelämälähtöisyyttä. Ennakkotehtävistä valittiin oppaan aiheisiin sopivia lyhyitä ajatuksia, jotka toistuivat eri ammattilaisten kirjoituksissa. Sitaatit on sijoitettu oppaaseen aiheisiin sopiviin kohtiin.

Oppaassa on Pohdittavaksi-kysymyksiä, joiden tarkoitus on tuoda teoriaa käytännönläheisemmäksi, kerrata edeltäviä teemoja ja saada lukijaa pohtimaan aiheita syvemmin. Kysymysten avulla on painotettu aiheita ja näkökulmia, joiden koettiin olevan erityisen tärkeitä. Pohdittavaksi-kysymykset laadittiin niin, että ne sopivat sekä ammattilaisille, että muille lukijoille.

6.4 Isätietoa-oppaasta pois jääneet aihealueet ja työmenetelmät

Oppaasta pois jääneitä käsitteitä, aihealueita ja työmenetelmiä ovat:

- isän osallisuus perheessä
- vanhempien ja parisuhteen roolikartat
- erilaisten isien huomioiminen
- mentalisaatioteoria
- lapsen tukeminen ahdistavissa tilanteissa
- perhedynamiikka
- perhetyypit
- perhetyö
- perheen määritelmä
- perheroolien ympyrät
- isille suunnatut palvelut
- ansiotyöajan vaikutus lasten- ja kodinhoitoon
- kotitöihin ja lastenhoitoon käytetty aika lapsiperheissä

Pyrkimyksenä oli, että oppaassa käsitellään isyyttä yleisellä tasolla, eikä esimerkiksi yksinhuoltaja-isien tai päihdeongelmaisten isien näkökulmasta, jolloin oppaan sisällöt koskettavat valtaosaa isistä. Oppaan aiheita olisi ollut mahdollista käsitellä erilaisten isien näkökulmasta, mutta oppaan selkeyden vuoksi näitä näkökulmia ei huomioitu tässä oppaassa. Pois jääneistä aihealueista isän osallisuus ja perhedynamiikka ovat opinnäytetyössä keskeisesti mukana, mutta käsitteenä aiheet eivät opinnäytetyössä esiinny. Isille suunnatut palvelut jäivät pois, koska opas tulee valtakunnalliseen jakeluun ja palvelut ovat yleensä paikkakuntaakohtaisia. Muut poisjääneet aihealueet jätettiin oppaasta pois, koska ne olivat liian yleisiä oppaaseen ja epäsopivia isä-näkökulmasta.

6.5 Opinnäytetyön tiedonhankinta ja -käsittely

Oppaan tiedonhankinta koostuu kahdesta osasta; toimeksiantajan antamista ja opinnäytetyöntekijöiden itse etsimistä lähteistä. Oppaassa käytettiin tavoitteiden mukaisesti Isänä työelämässä -projektin materiaaleja, sekä toimeksiantajan suosittelemia lähteitä. Lähteitä hankittiin myös projektin ulkopuolelta, pääosin internet-

tin avulla. Tiedonhankinnassa käytettiin ARTO-, EBSCO-, MASTO ja NELLI-tietokantoja sekä Google-hakupalvelua. Opinnäytetyöntekijöiden sosiaalipedagoginen osaaminen toi lähteiden valintaan oman vaikutteensa, mikä ilmeni osallisuuden, lapsilähtöisyyden sekä yhteisöllisyyden näkökulmien erityisenä huomioimisena.

Isänä työelämässä -projektin materiaaleja ovat ammattilaisten tekemät ennakoitavat projektin koulutuksiin, koulutuksiin osallistuneiden asiantuntijoiden ja tutkijoiden esitysmateriaalit ja tutkimukset sekä koulutustilaisuudet ja niissä käytystä ammattilaisten keskusteluista kootut materiaalit. Lisäksi toimeksiantaja suositteli oppaan aihealueisiin sopivia lähteitä. Projektin koulutusmateriaalit eivät pääosin ole julkisesti saatavilla. Oppaassa on arvokasta asiantuntijoiden ja tutkijoiden tuottamaa tietoa, jota ei ole aiemmin koottu yhteen julkaisuun. Koulutusten asiantuntijoiden esitysmateriaalien sisältöä on osittain saatavilla kyseessä olevien asiantuntijoiden julkaisuista materiaaleista, kuten julkisissa dia-esityksissä sekä tutkimuksissa.

Kaikkiaan materiaalia oli runsaasti saatavilla, mutta isä-näkökulmasta useimmista teemoista oli haastavaa löytää tietoa. Esimerkiksi kiintymyssuhteista isä-näkökulmasta löytyi hyvin vähän tutkittua tietoa sekä isä-ystävällisestä työku-
tuurista, joka ei ole Suomessa vielä niin vakiintunut termi kuin taas perheystävällinen työku-
lttuuri. Lähteiden valinnassa pyrittiin lähteiden tuoreuteen niin, että lähteet olivat enintään kymmenen vuotta vanhoja.

7 ARVIOINTI JA TOIMEKSIANTAJAN PALAUTE

Opinnäytetyön tavoitteessa on onnistuttu, sillä työn tuloksena on tehty opas. Oppaassa on tavoitteen mukaisesti pyritty käytännöllisyyteen ja helppolukuisuuteen. Tässä tavoitteessa onnistuminen näkyy siinä, että oppaassa on käytännön työvälineitä, pohdintakysymyksiä tekstiosuuksien välissä ja suhteessa tekstiin sopiva määrä havainnollistavia kuvioita. Pitkiä kappaleita ja tekstikokonaisuuksia on vältetty ja kielellinen tyyli on sopivan tiivistä.

Opinnäytetyön tarkoitusten toteutumista voidaan arvioida oppaan sisältöjen kautta. Oppaan sisällöt tarjoavat tietoa, jota oppaaseen oli suunniteltu, eli tietoa isyydestä ja sen merkityksestä, työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisesta sekä välineitä isien ja lapsiperheiden kohtaamiseen ja tukemiseen sosiaali- ja terveysalalla. Tarkoituksena on myös saada lukijat pohtimaan isyyttä ja sitä, miten isyyttä tulisi kohdata. Oppaan tarjoaman tiedon lisäksi lukijoita pyritään saamaan pohtimaan isyyttä Pohdittavaksi-kysymyksillä.

Oppaan tarkoituksen toteutumista olisi ollut hyvä arvioida kohderyhmän palautteen avulla, mutta aikataulun vuoksi palautetta kohderyhmältä ei kerätty. Opinnäytetyön tarkoituksena kuitenkin on, että tuotetusta tiedosta on hyötyä kohderyhmälle (Vilka & Airaksinen 2003, 159). Oppaan sisällöissä on pyritty tuomaan esille uutta tietoa ja uusia näkökulmia, mutta oppaassa on myös lukijoille mahdollisesti tuttua perustietoa, kuten kiintymyssuhteet ja varhainen vuorovaikutus. Perustietoa oppaassa on siksi, että se perustelee muita aihealueita, varsinkin isän merkitystä ja isäkuvan muodostumista, ja koska ammattilaisille tehdyssä kyselyssä vastaajat kokivat perustiedon tarpeelliseksi oppaassa.

Oppaaseen valittujen ja oppaasta pois jääneiden aiheiden perustelu tietoperustaan tukeutuen osoittaa sitä tutkivaa asennetta, jota opinnäytetyössä tulee olla, vaikka kyse olisikin toiminnallisesta opinnäytetyöstä eikä laadullisesti tai määrällisesti toteutetusta tutkimuksellisesta opinnäytetyöstä (Vilka & Airaksinen 2003, 154). Oppaaseen valitut aiheet ja poisjääneet aiheet on perusteltu. Aiheiden ja aiheiden sisältöjen perustelua on mietitty koko prosessin ajan; suunnittelu-, toteutus- ja raportointivaiheessa. Sisällöt, joita ei voida asianmukaisesti perustella on jätetty pois. Prosessin edetessä ammatillinen osaaminen kasvoi, mikä näkyi kehiti-

tyneempänä kykynä perustella sisältöjä. Osaamisen kehittyminen näkyi myös tieteellisen tekstin tuottamisessa. Opinnäytetyön tarkoitus onkin osoittaa teoreettisen tiedon hallinta käytännön työssä (Vilkka & Airaksinen 2003, 159).

Arvioinnissa on hyvä pohtia käytetyn lähdekirjallisuuden laatua (Vilkka & Airaksinen 2003, 159). Toimeksiantajamme isä-erityinen osaaminen ja heidän tarjoamansa suositukset ja ehdotukset käytettävistä lähteistä toivat osaltaan laadukkaana lähtökohdan lähdemateriaaleille. Lähdemateriaaleissa pyrittiin ajankohtaisuuteen ja laadukkuuteen, mutta osa lähteistä ei ole niin laadukkaita kuin toivottiin, koska ajankohtaisempaa tietoa ei ollut saatavilla. Lähteissä on suosittu tunnettujen tutkijoiden ja asiantuntijoiden tutkimuksia.

Yksi tärkeä osa arvioinnista on opinnäytetyön raportin arviointi (Vilkka & Airaksinen 2003, 159). Prosessin raportoinnissa ja opinnäytetyön kieliasussa on noudatettu Lahden ammattikorkeakoulun ohjeistuksia opinnäytetyön raportista. Raportin ulkoasu on selkeä ja ohjeistuksen mukainen. Sisällöltään raportti etenee johdonmukaisesti ja tekstityyli on tieteellistä. Raportti sisältää opinnäytetyön kannalta keskeiset aihealueet ja sisällössä on pyritty asioiden esittämiseen tiiviiseen ja asianmukaiseen tyyliin.

Opinnäytetyön tuomaan ammatilliseen kasvuun kuuluu ajan- ja kokonaisuuksien hallinnan ja yhteistyön kehittyminen, työelämän kehittäminen sekä osaamisen esille tuominen (Vilkka & Airaksinen 2003, 159–160). Ajanhallinnallisesti opinnäytetyössä oli aluksi ongelmia, sillä tavoitteena oli saada opinnäytetyö valmiiksi jo keväällä 2013. Hyvissä ajoissa kuitenkin huomattiin, että opinnäytetyötä ei ehditä saamaan ajoissa valmiiksi, ja aikataulua muutettiin niin, että työ on valmis syksyllä 2013. Ajanhallinta kehittyi prosessin aikana, ja loppua kohden työtä tehtiin entistä tehokkaammin ja suunnitelmallisemmin. Myös kokonaisuuksien hallinta kehittyi prosessin aikana, ja mitä paremmin kokonaisuutta hallittiin, sitä tehokkaammin työtä saatiin eteenpäin. Mitä enemmän tietoa ja osaamista aiheesta saatiin prosessin aikana, sitä paremmin kokonaisuus hahmottui ja sitä oli helpompi hallita. Kokonaisuuden hallinta näkyi esimerkiksi siinä, että osattiin kriittisemmin ja nopeammin tehdä päätöksiä opinnäytetyön sisältöihin liittyen.

Opinnäytetyön tekeminen ryhmässä vaatii kaikilta joustavuutta ja kompromisseja, jotta yhteistyö toimisi ja kokonaisuus olisi hallittua ja työ laadukasta. Yhteistyökumppaneita opinnäytetyön teossa oli runsaasti, ja yhteistyötahojen osaamista pyrittiin hyödyntämään työssä mahdollisimman tehokkaasti. Yhteydenpito yhteistyötahojen kanssa vaati myös laajaa kokonaisuuden hallintaa, sekä hyviä yhteistyötaitoja. Oppaaseen pyrittiin tuottamaan laadukasta tietoa, joka hyödyttäisi oppaan kohderyhmää, erityisesti uudella tiedolla ja käytännön työvälineillä.

Opinnäytetyöntekijöiden oma osaaminen opinnäytetyön aiheesta tulee konkreettisimmalla esillä oppaan Pohdittavaksi-kysymyksissä. Kysymykset ovat opinnäytetyöntekijöiden itse laatimia ja ne pohjautuvat kulloinkin kyseessä olevaan aihealueeseen. Tällöin lukijalla on vielä tuoreessa muistissa se, mitä hän on juuri lukenut ja näin hän voi kysymysten kautta miettiä tiedon hyödyntämistä omassa jokapäiväisessä työssään konkreettisella tasolla. Kysymykset saattavat herättää lukijan pohtimaan myös niitä jo itsestään selvänä pitämiään asioita ja tilanteita, joita hän joka päivä työssään kohtaa ja miten itse toimii, mutta joita hän pienilläkin muutoksilla voisi muuttaa entistä isä-ystävällisempään suuntaan.

Toimeksiantajan palautteen mukaan oppaan tekemiseen liittyi omat haasteensa ja yksi niistä oli kommentoijien ja yhteistyötoimijoiden määrä. Mielipiteitä ja odotuksia oppaaseen liittyen tuli monesta suunnasta. Myös se, että opiskelijat tekevät opasta jo työelämässä oleville ammattilaisille loi haasteellisen asetelman. Näistä haasteista huolimatta opas saatiin sovitussa aikataulussa valmiiksi ja toimeksiantajakin on lopputulokseen tyytyväinen.

8 POHDINTA

8.1 Pohdintaa isyydestä

Vaikka isyyden merkitys pääsääntöisesti sosiaali- ja terveysalalla ymmärretäänkin, löytyy siitä silti suhteellisen vähän tutkittua tietoa, verrattuna esimerkiksi äitiydestä tehtyihin tutkimuksiin. Isä-aiheisten lähteiden ja tutkimusten vähäisyydestä voi päätellä, ettei isyys saa ansaitsemaansa huomiota. Opinnäytetyössä tutkittujen materiaalien perusteella vaikuttaa myös siltä, että isää ei pidetä vielääkään tasavertaisena vanhempana esimerkiksi pikkulapsiperheiden palveluissa. On tärkeää ottaa huomioon mahdollisuus, että isä on lapsen elämässä ensisijainen vanhempi eikä äiti. Vaikuttaa lisäksi siltä, että isyys ei saa tarpeeksi huomiota raskausaikana, vaikka isät tarvitsevat tukea raskausaikana.

Isien perhevapaamahdollisuudet eivät kuitenkaan ole teoriassa tai käytännössä yhtä laajat kuin äideillä, vaikka työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista helpottavien perhevapaiden käytön mahdollisuuksia on lisätty isien kohdalla. Perhepolitiikan lisäksi asenteillakin on merkitystä isien perhevapaiden pitämiseen. Vieläkin saatetaan vieroksua ajatusta siitä, että pikkulapsiperheessä äiti käy töissä isän ollessa hoitovapaalla.

Pyrkimys isien tasa-arvoisen aseman tavoitteluun on nähtävissä, mutta tavoitteen ei ole aivan päästy. Isyyden ja äitiyden tasavertaistaminen ja osallistuva isyys ovat suhteellisen uusia ilmiöitä, ja muutosprosessit vievät oman aikansa. Isät eivät aina pidä itseään tasavertaisina äiteihin verrattuna tai koe olevansa lapsistaan samalla tavalla vastuussa, vaikka isillä on siihen yhtäläiset oikeudet ja voimavarat. Muutosta on tapahduttava yhteiskunnallisella, yhteisöllisellä sekä yksilöllisellä tasolla, jotta isyys ymmärrettäisiin ja kohdattaisiin ansaitsemallaan tavalla. Tätä muutosta Isätieto-oppaalla pyritään edistämään. Oppaan tarkoituksen toteutuessa lukijat saavat tarpeellista tietoa, mikä vaikuttaa toiminnan lisäksi myös isyyteen liittyviin asenteisiin ja ymmärtäväisempien asenteiden leviämiseen laajemminkin.

8.2 Pohdintaa opinnäytetyöprosessista

Opinnäytetyö määrittyi pitkälti projektin tarpeiden ja teemojen mukaan. Projektilta saadut materiaalit oppaan tekoa varten helpottivat oppaan tekoa, mutta toisaalta materiaalien runsaus haastoi aiheiden rajausta. Ilman projektin materiaaleja ja yhteistyötä toimeksiantajan kanssa isä-näkökulman tuominen oppaaseen olisi ollut paljon haastavampaa, sillä isä-näkökulmaisten lähteiden löytäminen oli usein haasteellista. Tärkeänä lähteenä olivat yhteistyökumppanit Miessakit ry:stä, koska juuri heiltä löytyy ajankohtaista isä-erityistä tietoa ja taitoa. Toisaalta projektin valmiit teemat rajoittivat oppaan aiheiden valintaa, mutta opinnäytetyöntekijät tekivät teemoihin sopivia aiherajauksia, sekä toivat esille juuri sosionomin näkökulmasta tärkeitä asioita sisältöihin.

Isätietoa-opasta voidaan käyttää työn tukena kaikilla sosiaali- ja terveysalan työkentillä, joilla isiä kohdataan. Opasta voidaan käyttää muun muassa päivähoitopalveluissa, lastensuojelussa, perhetyössä, päihde- ja mielenterveystyössä, neuvolassa, työterveyspalveluissa. Oppaan avulla voidaan vaikuttaa myönteisesti isiin kohdistuviin asenteisiin ja kohtaamistilanteisiin sekä ohjata isien ja ammattilaisten välisiä keskusteluita. Erityisesti oppaassa olevat työvälineet tukevat ammattilaisten jokapäiväistä työtä. Opas ei ole hyödynnettävissä vain isien kanssa työskenteleville, vaan myös äitien kanssa työskenteleville, isille ja perheille itselleen sekä työnantajille.

Opinnäytetyöntekijät osallistuivat Lahdessa järjestettyyn Isänä työelämässä -projektin ammattilaisille suunnattuun Isänä lapselle -koulutukseen. Koulutus koettiin opinnäytetyön ja oppaan suunnittelun kannalta motivoivaksi, ajatuksia herättäväksi ja edisti aiheen syvempää ymmärrystä. Koulutuksessa kuultiin kokemuksia työelämän ajankohtaisista haasteista, joita ammattilaiset päivittäisessä työssään kohtaavat. Opinnäytetyöprosessin kannalta erityisen merkittävää oli Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen tutkija Johanna Lammi-Taskulan luento perhevapaista ja työelämän tasa-arvosta.

Tapaamiset ohjaavan opettajan Helena Hatakan kanssa olivat opinnäytetyöprosessin kannalta hyödyllisiä, sillä näiden tapaamisten koettiin monipuolistaneen oppaaseen liittyviä näkemyksiä. Lisäksi tapaamiset kannustivat rohkeampaan pohdintaan ja ideointiin sekä luottamaan omaan arviointikykyyn ja päätöksentekoon.

8.3 Jatkotutkimusehdotukset

Jatkotutkimusideoita muodostui runsaasti koko opinnäytetyöprosessin ajan. Vanhemmuutta on Suomessa tutkittu suhteellisen paljon. Välistä tiettyihin aihealueisiin oli kuitenkin ongelmallista löytää tietoa isä-näkökulmasta, ja tällaisiin aiheisiin ajatellaan jatkotutkimusten sopivan erityisen hyvin.

Jatkotutkimusehdotuksia:

- Isyyden tukeminen raskausaikana
- Isyyden tueksi -mallin tutkiminen
- Isäystävälliset työpaikkakäytänteet ja niiden toimivuus käytännössä
- Isyysvapaamuutoksen vaikutukset isien perhevapaiden pitämisessä
- Ajankohtainen ja aiempia laajempi tutkimus isyyden merkityksestä
- Parisuhteen merkitys isyyteen, isyyden merkitys parisuhteelle
- Kotimainen tutkimus isän ja lapsen varhaisesta vuorovaikutuksesta sekä sen tukemisesta
- Masentuneiden ja perheestä ulkopuolisuutta kokevien isien tukeminen
- Isyyden ja työelämän yhteensovittaminen
- Isien palvelujärjestelmä, isien tukipalvelut
- Äitien vaikutus isyyteen
- Kiintymyssuhteet isä-näkökulmasta
- Ajankohtaista tutkimusta isyyden muutoksesta ja siitä, mitä isyys tällä hetkellä on
- Isien tarpeet sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaisilta ja palveluilta
- Isyyden menetys, jos raskaus keskeytyy tai jos lapsi syntyy kuolleena
- Keinoja isien mahdollisuuteen viettää enemmän aikaa lastensa kanssa.

LÄHTEET

Bogdanoff, P. & Hämäläinen, U. 2011. Bodyt, potkarit ja perhevapaat: Äitiyspak-
kauskyselyn tuloksia. Kelan tutkimusosasto, Nettityöpapereita 22/2011 [viitattu
25.5.2013]. Saatavissa:

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/25046/Nettityopapereita22.pdf?sequence=1>

Bowlby, J. 2005. *The Making and Breaking of Affectional Bonds*. Alkuperäinen
teos julkaistu 1979. London and New York: Routledge.

Halme, N. 2013. Isän ja lapsen yhdessäolo. Terveystieteiden päivät 18.2.2013.
Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos [viitattu 24.5.2013]. Saatavissa:

[http://www.terveydenhoitajaliitto.fi/easydata/customers/sthl/files/th-
pai-
vat2013esitykset/isan_ja_lapsen_yhdessaolo_terveydenhoitajapaivat_halme_0702
13.pdf](http://www.terveydenhoitajaliitto.fi/easydata/customers/sthl/files/th-pai-
vat2013esitykset/isan_ja_lapsen_yhdessaolo_terveydenhoitajapaivat_halme_0702
13.pdf)

Halme, N. 2009. Isän ja leikki-ikäisen lapsen yhdessäolo: Yhdessäoloa, isänä toi-
mimiseen liittyvää stressiä ja isän tyytyväisyyttä parisuhteessa kuvaavan raken-
neyhtälömallin kehittäminen ja arviointi [viitattu 24.2.2013]. Saatavissa:

<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/6e0e50cf-1e85-4a5c-8a32-530ff3a8c7f5>

Hautamäki, A. 2011. Lapsen kiintymyssuhteet ja niiden vaarantuminen. Teokses-
sa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) *Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden
suojeleminen*. Helsinki: WSOYpro Oy, 35–37.

Hellstén, S. 2013. Havaintoja ja käytäntöjä isien kohtaamisesta ja isyyden tukemi-
sestä. Mitä vauva toivoo- hankkeen seminaari 13.3.2013 [viitattu 19.5.2013]. Saa-
tavissa: [http://ensijaturvakotienliitto-fi-
bin.directo.fi/@Bin/7a99692ca12d4d192e91d1563239b40d/1368950779/applicati
on/pdf/3836902/Isien%20kohtaaminen130313.pdf](http://ensijaturvakotienliitto-fi-
bin.directo.fi/@Bin/7a99692ca12d4d192e91d1563239b40d/1368950779/applicati
on/pdf/3836902/Isien%20kohtaaminen130313.pdf)

Hellstén, S. & Salonen, S. 2011. Havaintoja isien kohtaamisesta sosiaali- ja terve-
ysalalla. Ensi- ja turvakotien liitto. Työpapereita 4. Helsinki [viitattu 10.4.2013].
Saatavissa: [http://ensijaturvakotienliitto-fi-
bin.directo.fi/@Bin/7a99692ca12d4d192e91d1563239b40d/1368950779/applicati
on/pdf/3836902/Isien%20kohtaaminen130313.pdf](http://ensijaturvakotienliitto-fi-
bin.directo.fi/@Bin/7a99692ca12d4d192e91d1563239b40d/1368950779/applicati
on/pdf/3836902/Isien%20kohtaaminen130313.pdf)

Hellstén, S. & Salonen, S. 2011. Havaintoja isien kohtaamisesta sosiaali- ja terve-
ysalalla. Ensi- ja turvakotien liitto. Työpapereita 4. Helsinki [viitattu 10.4.2013].
Saatavissa: [http://ensijaturvakotienliitto-fi-
bin.directo.fi/@Bin/7a99692ca12d4d192e91d1563239b40d/1368950779/applicati
on/pdf/3836902/Isien%20kohtaaminen130313.pdf](http://ensijaturvakotienliitto-fi-
bin.directo.fi/@Bin/7a99692ca12d4d192e91d1563239b40d/1368950779/applicati
on/pdf/3836902/Isien%20kohtaaminen130313.pdf)

bin.directo.fi/@Bin/4b85ffedf4de99242c907229f0d86ae7/1365598686/application/pdf/3357098/Is%C3%A4teksti%20Sari%20ja%20Santtu%2016.6..pdf

Holappa-Lehtinen, T. 2013. Projektipäällikkö. Isänä työelämässä -projekti. Haastattelu 5.5.2013.

Holmström, K. 2012a. Mitä sitoutuminen isyyteen tarkoittaa? Väestöliitto [viitattu 5.7. 2013]. Saatavissa: <https://www.perheaikaa.fi/lapsitoiveissa/videot/isyys/mita-sitoutuminen-isyyteen-tarkoittaa/>

Holmström, K. 2012b. Isien osallistumisesta hyötyy koko perhe. Perheaikaa.fi. Väestöliitto [viitattu 5.6.2013]. Saatavissa: <https://www.perheaikaa.fi/lapsiperheessa/jutut/isyys/isien-osallistumisesta-hyotyy-koko-perhe/>

Holmström, K. 2011. Isien osallistumisesta hyötyy koko perhe. Väestöliitto: Parisuhde [viitattu 28.5.2013]. Saatavissa: <http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/?x17665=1167686>

Hopiavuori, S. & Rankinen, M. 2013. Naistyöntekijä ja miehen kohtaaminen - sukupuolisensitiivinen työote. Ensi- ja turvakotien liiton Miesten keskus. Miestyön foorumi [viitattu 12.7.2013]. Saatavissa: http://files.kotisivukone.com/miestyonfoorumi.kotisivukone.com/merjan_ja_sirpan_tivistelm.pdf

Huttunen, J. 2011. Sosiaalinen vanhemmuus uusperheessä. Väestöliitto. Perheaikaa [viitattu 26.7.2013]. Saatavissa: <https://www.perheaikaa.fi/lapsiperheessa/jutut/arki-kuntoon/sosiaalinen-vanhemmuus-uusperheessa/>

Huttunen, J. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat: Hoiva-isiä, etä-isiä ja ero-isiä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hämäläinen, U. & Takala, P. 2007. Isien perhevapaat ja tasa-arvo. Teoksessa Perhevapaavalinnat ja perhevapaiden kustannukset sukupuolten välisen tasa-arvon jarruina työelämässä? Lilja, R., Asplund, R. & Kauppinen, K. (toim.) Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:69. Helsinki [viitattu 29.4.2013]. Saatavissa: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-4010.pdf

Isyyslaki 700/1975

Jämsä, J. 2010a. Millaista on isänrakkaus? Teoksessa Jämsä, J. & Kalliomaa, S. (toim.) Isyyden kielletyt tunteet. Helsinki: VL-Markkinointi Oy, 32–35

Jämsä, J. 2010b. Miesten synnytyksen jälkeinen masennus. Teoksessa Jämsä, J. & Kalliomaa, S. (toim.) Isyyden kielletyt tunteet. Helsinki: VL-Markkinointi Oy, 60–73.

Jämsä, J. 2010c. Tarpeeton ja avuton isä. Teoksessa Jämsä, J. & Kalliomaa, S. (toim.) Isyyden kielletyt tunteet. Helsinki: VL-Markkinointi Oy, 114–119.

Kalliomaa, S. 2010. Voiko tunteista selvitä hengissä? Teoksessa Jämsä, J. & Kalliomaa, S. (toim.) Isyyden kielletyt tunteet. Helsinki: VL-Markkinointi Oy, 101–106.

Kansaneläkelaitos. 2013a. Isyysraha isyysvapaan ajalta [viitattu 2.7.2013]. Saatavissa: http://www.kela.fi/isan-vapaat_isyysvapaa-ja-isyysraha

Kansaneläkelaitos. 2013b. Lapsiperheen tuet [viitattu 21.5.2013]. Saatavissa: <http://www.kela.fi/lapsiperheet>

Kansaneläkelaitos. 2011. Kelan tilastollinen vuosikirja 2011 [viitattu 21.5.2013]. Saatavissa: [http://uudistuva.kela.fi/it/kelasto/kelasto.nsf/NET/131112113750TL/\\$File/Vk_11.pdf](http://uudistuva.kela.fi/it/kelasto/kelasto.nsf/NET/131112113750TL/$File/Vk_11.pdf)

Kansaneläkelaitos. 2010. Tilastokatsaus. Isien osuus perhevapaista kasvaa hitaasti mutta varmasti [viitattu 16.6.2013]. Saatavissa: http://www.lamk.fi/isanatyoelamassa/Documents/TK_2010_11_12_Isien_osuus_perhevapaista_kasvaa.pdf

Katila, S. 2013. Isien pitämät perhevapaat yleistyvät- mutta hitaasti. Yle Uutiset 4.6.2013 [viitattu 5.6.2013]. Saatavissa: http://yle.fi/uutiset/isien_pitam_t_vauvavapaat_yleistyvat__mutta_hitaasti/667275

- Kiianmaa, N. 2012. Tasa-arvobarometri 2012. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2012:23 [viitattu 10.4.2013]. Saatavissa: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5197397&name=DLFE-24709.pdf
- Kivimäki, R. & Otonkorpi-Lehtoranta, K. 2003. Pomot ja perheet – Työelämä ja perheiden hyvinvointi. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Kokko, A. 2010. Työ ja perhe tasapainoon – mitä perheystävällisyys tarkoittaa työelämässä? Pari- & perhelehti 4/2010 [viitattu 6.1.2013]. Saatavissa: <http://www.vaestoliitto.fi/@Bin/876287/tyon+ja+perheen+yhtsov+Anna+Kokko2.pdf>
- Kontula, O. 2009. Parisuhdeonnen avaimet ja esteet. Perhebarometri 2009. [viitattu 24.5.2013]. Saatavissa: <http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/1d824e793bd9bf4006e41917c7f6603f/1369387143/application/pdf/318644/Perhebarometri%202009.pdf>
- Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2010. Lapsen hyvä arki. Helsinki: Kirjapaja.
- Lahden ammattikorkeakoulu. 2013. Isänä työelämässä -projekti [viitattu 11.7.2013]. Saatavissa: <http://www.lamk.fi/isanatyoelamassa/Sivut/default.aspx>.
- Lamb, M.E. 2010. How Do Fathers Influence Children's Development? Let Me Count the Ways. Teoksessa Lamb, M.E. (toim.) The Role of the Father in Child Development. 5. painos. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Lammi-Taskula, J. 2013. Perhevapaista ja työelämän tasa-arvosta. Vanhemmuuteen tukeminen perheen ja työelämän yhteensovittamisessa. Isänä lapselle - koulutus, Lahti 29.1.2013.
- Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. (toim) 2009. Lapsiperheiden hyvinvointi. Johdanto. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Lammi-Taskula J. & Salmi M. 2009a Työ, perhe ja hyvinvointi. Teoksessa Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. (toim.): Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 42–46.

Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. 2009b. Työnjako ja tyytyväisyys parisuhteeseen pikkulapsiperheissä. Teoksessa Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. (toim) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 51.

Lammi-Taskula, J., Salmi, M. & Parrukoski, S. 2009. Työ, perhe ja tasa-arvo. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, selvityksiä 2009:55 [viitattu 20.5.2013]. Saatavissa: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=1082856&name=DLFE-10783.pdf

Miettinen, A. & Rotkich, A. 2012. Yhteistä aikaa etsimässä. Lapsiperheiden ajankäyttö 2000-luvulla. Perhebarometri. Väestötutkimuslaitos - Katsauksia E 42/2012. Helsinki: VL- Markkinointi Oy.

Moilanen, H. 2013. Sosiaalivakuutus. Kelan sidosryhmälehti 1/2013, 19.

Moisio, E. & Huuhtanen, H. 2007. Arki hallussa? Suomalaisten asiantuntijoiden näkemyksiä työstä, perheestä ja vapaa-ajasta vuonna 2015. Delfoi-paneelin tuloksia. Työterveyslaitos. Työ ja ihminen, tutkimusraportti 31. Helsinki: Työterveyslaitos.

Mykkänen, J. 2012. Isät kasvatuskumppaneina. Väestöliitto [viitattu 5.7. 2013]. Saatavissa: <https://www.perheaikaa.fi/lapsi-toiveissa/jutut/isyys/isat-kasvatuskumppaneina/>

Mykkänen, J. 2011. Isät kasvatuskumppaneina. Kasvun kumppanit. Lasten hyvinvointia vahvistamassa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos [viitattu 15.5.2013]. Saatavissa: http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/kuukauden_teema/isat_kasvatuskumppaneina

Mykkänen, J. 2009. Isäksi tulon tarinat, tunteet ja toimijuus. Jyväskylän yliopisto [viitattu 11.4.2013]. Väitöskirja. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/22712/9789513938024.pdf?sequence=1>

Mykkänen, J. & Aalto, I. 2010. Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset: Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 34 [vii-

tattu 18.5.2013]. Saatavissa:

<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/isyydenihanteet.pdf>

Paajanen, P. 2006. Päivisin leivän-tuoja, iltaisin hoiva-isä: Alle 3-vuotiaiden esikoislasten isien näkemyksiä ja kokemuksia isyydestä. Perhebarometri 2006, Väestötutkimuslaitoksen katsauksia E 24/2006 [viitattu 23.5.2013]. Saatavissa:

<http://vaestoliitto-fi->

bin.directo.fi/@Bin/10b72c8b1accf4f547bc452944413e22/1369295991/application/pdf/237276/Perhebarometri%202006.pdf

Pajulo, M. 2004. Vauvan tunnetila ja sen säätely - Äidin reflektiivinen kyky ja sen merkitys turvallisessa kiintymyssuhteessa. Duodecim [viitattu: 18.5.2013]. Saatavissa: <http://www.terveysportti.fi/xmedia/duo/duo94604.pdf>

Peitsalo, P. 2013. Kehittämispäällikkö. Miessakit ry. Haastattelu, 5.5.2013.

Pitkänen, V. 2009. Parisuhde vaatii lisäpanostusta vauvan syntymän jälkeen. Väestöliitto: Vauvan syntymän jälkeen [viitattu 24.5.2013]. Saatavissa:

http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/parisuhde_ja_lapset/vauvan_syntyman_jalkeen/

Pulkkinen, L. 2002. Mukavaa yhdessä – Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Keuruu: PS-kustannus.

Punamäki, R. 2011. Vanhemmuuteen siirtyminen: raskausajan ja ensimmäisen vuoden kiintymyssuhteet. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOYpro Oy, 96–100.

Rankinen, M. 2010. Isyyden peilit. Teoksessa Jämsä, J. & Kalliomaa, S. (toim.) Isyyden kielletyt tunteet. Helsinki: Väestöliitto, 89–93.

Rusanen, E. 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Porvoo: Bookwell Oy.

Rytkönen, T., Saneri, I. & Tikka, T. 2011. Isyyden vahvistamisella turvaa koko perheelle. Teoksessa Simola, J., Ihalainen, J., Kuusinen-James, K., Seppänen, M. & Rytkönen, T. (toim.) Turvallinen perhe-elämä ei synny sattumalta. Kuntien

palvelurakenteen kehittämisraportti [viitattu 5.6.2013]. Saatavissa:

[http://www.paijat-](http://www.paijathame.fi/easydata/customers/paijathame/files/paketti/julkaisut/turvallinen_perhe_elama_nettiin.pdf)

[ha-](http://www.paijathame.fi/easydata/customers/paijathame/files/paketti/julkaisut/turvallinen_perhe_elama_nettiin.pdf)

[me.fi/easydata/customers/paijathame/files/paketti/julkaisut/turvallinen_perhe_elama_nettiin.pdf](http://www.paijathame.fi/easydata/customers/paijathame/files/paketti/julkaisut/turvallinen_perhe_elama_nettiin.pdf)

Salmi, M., Lammi-Taskula, J. & Närvi, J. 2009. Perhevapaat ja työelämän tasa-arvo. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 24/2009 [viitattu 6.1.2013]. Saatavissa: http://www.tem.fi/files/22983/TEM_24_2009_tyo_ja_yrittajyys.pdf

Salo, S. 2013. Vanhemman masennuksen vaikutuksia varhaiseen lapsi-vanhempi suhteeseen. Vauvan taika -hanke: diaesitys. Ei saatavissa.

Siltala, P. 2003. Varhainen vuorovaikutus kokemuksen ja tutkimuksen valossa. Teoksessa Niemelä, P., Siltala, P. & Tamminen, T. (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 16–18.

Sinkkonen, J. 2011. Lapsen ja isän varhainen suhde. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOYpro Oy, 117–124.

Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Helsinki: WSOY.

Sinkkonen, J. 2003. Lapsen varhainen isäsuhde. Teoksessa Niemelä, P., Siltala, P. & Tamminen, T. (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 263–265.

Sinkkonen, J. & Kalland, M. 2001. Johdanto: Ihminen tarvitsee toisten läheisyyttä ja turvaa. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY, 7–8.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2011. Vanhempainvapaatyöryhmän muistio. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2011:12 [viitattu 20.5.2013]. Saatavissa: http://www.lamk.fi/isanatyoelamassa/Documents/vanhempainvapaatyoryhm%C3%A4n_muistio.pdf

Tikka, T., Saneri, I. & Peitsalo, P. 2013. Isyys kuulluksi, näkyväksi ja osallistuvaksi. Isätyö miehen ja perheen hyvinvoinnin tukena. Koulutusdiat. Miessakit ry.

Vainikainen, K. 2013. Isyysvapaa ja työelämä - isäystävällisyys on yrityksen valttikortti. Tesso, sosiaali- ja terveystieteellinen aikakauslehti [viitattu 8.6.2013] Saatavissa: <http://www.tesso.fi/artikkeli/isyysvapaa-ja-ty%C3%B6el%C3%A4m%C3%A4-is%C3%A4yst%C3%A4v%C3%A4llisyys-yrityksen-valttikortti>

Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Väestöliitto. 2013. Perheystävällinen työpaikka [viitattu 28.5.2013]. Saatavissa: <http://www.vaestoliitto.fi/perhe-ja-tyo/>

Ylikännö, M. 2009. Isien ajankäytöstä: uuden isyyden hidas esiinmarssi [viitattu: 1.3.2013]. Saatavissa: <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/101539/ylik%25C3%25A4nn%25C3%25B6.pdf?sequence=1>

LIITTEET

Liite 1: Kysely sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille

Liite 2: Kyselyn vastaukset

Liite 3: Kartta vanhemmuuden ja hyvinvoinnin tueksi

LIITE 1

Kysely sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille

Hei!

Olemme kolme sosionomiopiskelijaa Lahden ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä Isänä työelämässä -projektiin liittyen. Tarkoituksena on, että opinnäytetyömme lopputuotoksena laadimme oppaan lapsiperheiden parissa työskenteleville sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille. Opas tulee tarjoamaan tietoa ja välineitä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille perheen tukemiseen ja isien huomioimiseen ja kohtaamiseen. Opasta tulisi voida hyödyntää käytännön työvälineenä.

Jotta opas palvelisi mahdollisimman hyvin käytännön työssä, pyydämme Teitä osallistumaan tarvekartoitus kyselyymme. Kyselyn avulla kartoitamme niitä teemoja, joita opas voisi sisältää. Kyselyyn vastaaminen on helppoa ja vie aikaa vain muutamia minuutteja. Vastaukset ovat täysin anonyymeja ja kaikki tiedot käsitellään luottamuksellisesti.

Kyselyyn pääset vastaamaan oheisesta linkistä:

<https://www.webropolsurveys.com/S/1358F1B4965E8959.par>

Vastaathan kyselyyn viimeistään 31.12.2012. Myöhemmin tulleita vastauksia emme pysty hyödyntämään opinnäytetyötä ja opasta tehdessä.

Ystävällisin terveisin sosionomiopiskelijat: Johanna Lilja, Milla Kekkonen & Karoliina Nieminen

Tarvekartoitus oppaalle

1. Mielestäni tällaiselle oppaalle on selkeää tarvetta.

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

2. Oppaan tulisi mielestäni sisältää seuraavia asioita

1=täysin eri mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 3=en osaa sanoa, 4=jokseenkin samaa mieltä, 5=täysin samaa mieltä

	1	2	3	4	5
Tietoa vanhemmuuden rooleista	☐	☐	☐	☐	☐
Lähi-suhteiden verkostokartta	☐	☐	☐	☐	☐
Tietoa vertaistuen mahdollisuudesta lapsiperheille / isille	☐	☐	☐	☐	☐
Tietoa perhevapaista (tiivistetysti)	☐	☐	☐	☐	☐
Tietoa Kelan tuista lapsiperheille	☐	☐	☐	☐	☐
Tietoa kiintymyssuhteesta ja isän merkityksestä lapselle	☐	☐	☐	☐	☐
Tietoa varhaisesta vuorovaikutuksesta ja sen merkityksestä vanhemman ja lapsen välillä	☐	☐	☐	☐	☐
Keinoja varhaisen vuorovaikutuksen edistämiseen vanhemman ja lapsen välillä	☐	☐	☐	☐	☐
Konkreettisia vinkkejä isien kohtaamiseen työssäsi	☐	☐	☐	☐	☐
Isien kokemuksia kohtaamistilanteista sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kanssa	☐	☐	☐	☐	☐
Tietoa työn ja perheen yhteensovittamisesta	☐	☐	☐	☐	☐

3. Mitä muuta haluaisit oppaan mahdollisesti sisältävän?

Mikä tieto auttaisi juuri Sinua työskentelemään isien ja lapsiperheiden kanssa?

4. Koetko isien kanssa työskentelyn haastavammaksi kuin äitien kanssa työskentelyn?

- Kyllä
- En
- En osaa sanoa

5. Minkälaisia haasteita olet kohdannut työskennellessäsi isien kanssa?

6. Terveisesi oppaan tekijöille:

Lämmin kiitos vastauksestanne! Terveisin: Sosionomiopiskelijat Johanna Lilja, Milla Kekkonen & Karoliina Nieminen

LIITE 2

Kyselyn vastaukset

Tarvekartoitus oppaalle

1. Mielestäni tällaiselle oppaalle on selkeää tarvetta.

Vastaajien määrä: 18

2. Oppaan tulisi mielestäni sisältää seuraavia asioita

Vastaajien määrä: 19

	1	2	3	4	5	Yhteensä	Keskiarvo
Tietoa vanhemmuuden rooleista	0	0	1	7	9	17	4,47
Läheisyyden verkostokartta	0	0	4	4	11	19	4,37
Tietoa vertaistuen mahdollisuudesta lapsiperheille / isille	0	0	1	9	8	18	4,39
Tietoa perhevapaista (tiivistetysti)	2	0	3	6	8	19	3,95
Tietoa Kelan tuista lapsiperheille	0	0	2	7	7	16	4,31
Tietoa kiintymyssuhteesta ja isän merkityksestä lapselle	0	0	1	3	14	18	4,72
Tietoa varhaisesta vuorovaikutuksesta ja sen merkityksestä vanhemman ja lapsen välillä	0	1	1	3	13	18	4,56
Keinoja varhaisen vuorovaikutuksen edistämiseen vanhemman ja lapsen välillä	0	0	1	5	12	18	4,61
Konkreettisia vinkkejä isien kohtaamiseen työssään	0	1	3	2	11	17	4,35
Isien kokemuksia kohtaamislanteista sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kanssa	0	4	2	6	6	18	3,78
Tietoa työn ja perheen yhteensovittamisesta	0	3	0	8	6	17	4
Yhteensä	2	9	19	60	105	195	4,32

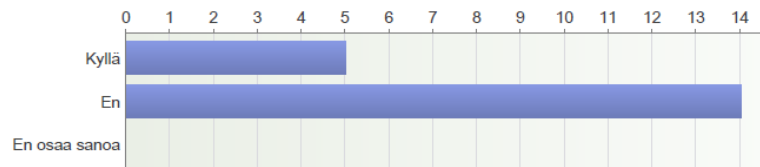
3. Mitä muuta haluaisit oppaan mahdollisesti sisältävän?

Vastaajien määrä: 7

- lorem ipsum
- Oppaan on hyvä fokusoida projektin teemakentälle. Isyydestä/isän roolista on oppaita tehty. Olisi tärkeä, että opas olisi ajaton => tulee miettiä mitä oppaaseen on hyvä kirjata ja mitä tuoda esim. linkkikirjaston kautta esille.
- "Erialaisten" isien kohtaaminen esim. päihdeongelmaiset, mielenterveyden vaikeudet, "isät prätäkäjengiläisistä pukumiehiin"
 - isät, joiden perheissä on turvattomuutta (sekä fyysinen että henkinen väkivalta)
- Kelan oppaassa lapsiperheiden tuet.
Oppaassa tulisi huomioida monimuotoiset perheet esim. sateenkaariperheet, toisistaan erillään asuvat vanhemmat, eri kulttuuritaustaiset perheet. Onko tarpeen korostaa erityisesti isän merkitystä vai yleensä vanhemmuutta??
- Tietoa erilaisten isille kohdennettujen palveluiden saamisesta ja tuottajista.
- Olen sitä mieltä, että hyvin pitkälle pääsee, kun osaa olla konkreettinen ja antaa selkeästi konkreettisia ohjeita ja neuvoja.
- konkreettiset vinkit isien kohtaamiseksi ja keinoja varhaisen vuorovaikutuksesta ja sen merkityksestä isän ja lapsen välillä

4. Koetko isien kanssa työskentelyn haastavammaksi kuin äitien kanssa työskentelyn?

Vastaajien määrä: 19

5. Minkälaisia haasteita olet kohdannut työskennellessäsi isien kanssa?

Vastaajien määrä: 14

- lorem ipsum
- Isien rohkaisu vauvan hoitoon tarvitsee ammattilaisen tukea. Isän ja vauvan vuorovaikutus alkaa konkreettisesti vasta syntymän myötä. Isän kannustaminen hoivaan on tärkeä, sillä varhainen vuorovaikutus alkaa rakentumaan heti + isän osallistuminen auttaa myös äitiä jaksamaan. Vielä usein isillä on ajatus, että heidän roolinsa alkaa vasta lapsen ollessa leikki-lässä.
- työssä kohtaa perheitä, joissa isiin ei saa yhteyttä
- miten saada isät liikkeelle

- kun isien kanssa työskennellään, ei työ ole sen haasteellisempaa kuin äitien kanssa työskentelykään
- Kaikilla ei ole isää tai isä ei tule paikalle
- Taka-alalle vetäytyvät isät- ei konkreettista kosketusta isyyteen.

- I ihkaavat/ hyväksyvät/ käyttävät miehet/isät -> miten nuutun? Isäksi tulossa
- isä ei anna suunvuoroa äidille, isä päättää äidin asioista
- äidin pelkoa puolisoaan, tulevaa isää kohtaan
- Isät yl. hiljaisempia- eivät "avaudu" paljoa..täytyy vähän houkutella heitä puhumaan ja kommentoimaan. jotkut isät sitten vievät kaiken tilan ja huomion , unohtavat että on kysymyksiä joihin vain äiti itse voi vastata (esim supistustunteukset, vuoto tms asiat)
- valtapeliä/korkeassa asemassa oleva isä yrittää käyttää valtaa myös työntekijään
- kuulluksi tuleminen puute, joka johtanut epäluuloisuuteen viranomaisia kohtaan. Luottamuksen palautuminen vie aikaa.
- Nuoret teini-isät ovat isyyden tuen tarpeissaan aivan eri tilanteessa kuin ns tavallinen työssä käyvä isä.
- Joskus on hankalaa, kun miehet/isät vetäytyvät, eivätkä uskalla kertoa toiveistaan tai ajatuksistaan. He usein olettavat, että ovat tilanteissa sivuosassa vaikka pääosin asiat koskevat yhtäläillä heitäkin.
- pelkästään positiivisia kokemuksia
- Ei varsinaisia ongelmia, mutta tulisi myös huomioida äidin oma " naisena " oleminen. Mielestäni tärkeää, että äiti saa myös ihan rauhassa keskustella th/kättilön kanssa, edes vähän aikaa. Emme tiedä ihmisten taustoja, "luurankoja" voi löytyä, vaikka kuinka olisi näennäisesti hyvä parisuhde. Yllätyksiä löytyy, joten äidin kanssa kahdenkeskinen hetkikin on tärkeä!
- isä näkee vähemmän ja lyhyemmän aikaa kuin äitiä. Tapaamisen järjestäminen vaatii yhteisen ajan löytämistä. Yhden kerran tapaamiselle pitäisi olla strukturoitu teema kunkin perheen kohdalla. Isät ovat erilaisia ja kontaktin luomiseen ja asioiden puheeksi ottamiseen ei riitä yksi tapaaminen. Omalla työskentelytavalla on myös merkitystä puoleen jos toiseen.

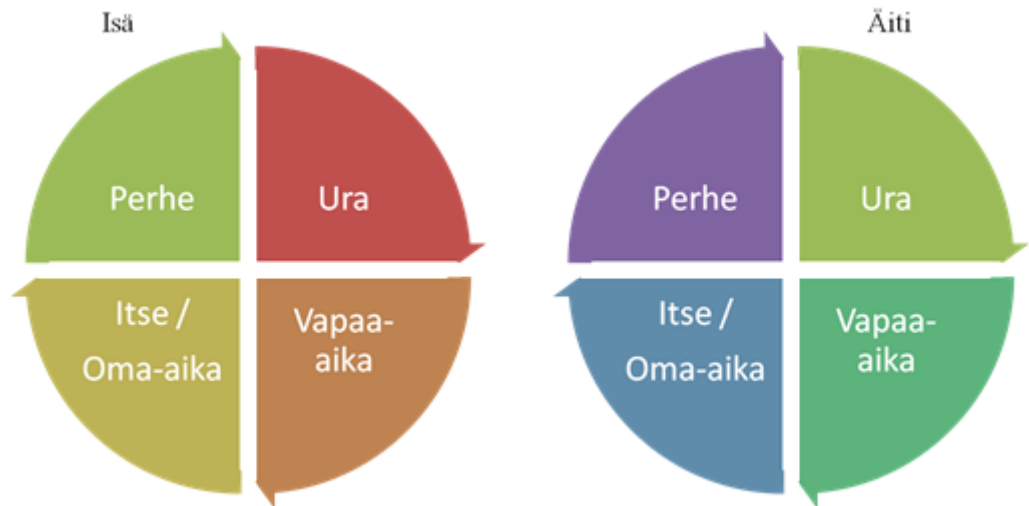
6. Terveisesi oppaan tekijöille:

Vastaajien määrä: 10

- lorem ipsum
- Opas on hyvä rakentaa lähelle arkea. Rakenne ei saa olla liian raskas (helppolukuisuus korostuu arjen lomassa). Tutustukaa jo tehtyihin oppaisiin ettei rakenneta jo olemassa olevaa opasta uudelleen.
- hyvä idea,
- Työniloa!
- Ajattelutapamme vaatii muutosta. Asiakkaana on koko perhe oli sen jäsenet sitten sukupuoleltaan mitä tahansa.
- Tärkeä asia! Kiitos!
- Oppaalle tarve. Keskeistä aikaan saada napakka opas, jossa infoa lisätiedon hakemiselle, jos jokin aihe kiinnostaa erityisesti ja kaipaa siitä lisätietoa
- Hyvä että tartutte asiaan, tärkeää että tehdään nyt avaus tällaiselle oppaalle.
- Antakaa konkreettisia ohjeita, ei mitään turhaa "höpinää". Eivät jaksakaan opasta lukea, jos aluksi jaaritellaan niitä näitä.
- helppotajuinen , selkeä jokapäiväiseen käyttöön sopiva opas.

LIITE 3

Kartta vanhemmuuden ja hyvinvoinnin tueksi

Ohjeita työntekijälle kartan käyttöön

1. Pyydä isää ja äitiä täyttämään omaan karttaansa *itseä* koskeva nykytilanne mahdollisimman konkreettisella ja toiminnallisella tasolla.
2. Kysy, mitä voimavaroja, haasteita ja toiveita kummallakin on nykytilanteessa.
3. Pyydä pariskuntaa keskustelemaan keskenään tyytyväisyydestään nykytilanteeseen sekä siitä, miten he pystyisivät yhdessä edistämään omaa, toisen ja perheen yhteistä hyvinvointia.
4. Fokusoi keskustelua oman perustehtäväsi mukaisesti esimerkiksi parisuhteeseen tai lasten kasvatukseen.
5. Pyri muistamaan, että vanhemmat katsoa perhettään osin erilaisista elämäntilanteista. Pikkulapsivaiheessa töissä käyvän ja kotona olevan vanhemman näkemykset ja kokemukset saattavat poiketa merkittävästikin toisistaan. Kummallakin on myös yksilöllisiä arkeen liittyviä haasteita ja voimavaroja.

(Peitsalo 2013.)